

aba

100

1

Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv

Årsskrift 1994

ABA 1995

Indhold

Beretning 1994. Ved Henning Grelle / 3
Skriv og fortæl... om dit liv og dit arbejde. Ved Inge Marott Post / 9
Viden er magt... Bidrag til arbejderforlagenes udvikling. Ved Gerd Callesen/Gitte Lunde Johansen /16
Arkivet-med-det-lange-navn. Ved forskningsstipendiat Johnny Laursen / 21
Mondegruppen og ABA. Ved rektor Olav Harsløf / 26
75 års internationalt ungdomsarbejde. Vi mangler materiale / 30
Jubilæumsskrifter 1993-1994. Ved Marianne Bagge Hansen / 32
Afleveringer til ABA i 1994. Ved Marianne Bagge Hansen, Anette Eklund Hansen og Karen Kræmer / 35
Medarbejdernes aktiviteter. Ved Gerd Callesen / 41
Indholdsfortegnelse for Årsskrift 1-9, 1984-1993/45

Forside:

Første nummer af Lolland-Falsters Social-Demokrat udkom lørdag den 14. september 1901. 1. oktober 1950 blev avisen omdøbt til Ny Dag. (ABA)

Bagside:

I 1902 blev bladledelsen i København endelig overbevist om, at det var en god idé at starte en avis på Bornholm, og Bornholms Social-Demokrat afløste provinsudgaven. I juni 1951 fik den navnet Bornholmeren. (ABA)

Copyright © ABA 1995

Nørrebrogade 66 D, 2200 København N.

Tlf. 35 36 15 22 Fax: 35 36 32 22

Redaktion: Anette Eklund Hansen

Oplag: 4000

Sats og produktion: Forlaget Fremad A/S

ISSN: 0900-2723

Beretning 1994

Året 1994 omfatter det første hele år af ABA's virksomhed i nye lokaler på Nørrebrogade. At året blev både hedt og hektisk, kom næppe bag på os, men vi havde gerne set, at de mange opgaver og aktiviteter havde kunnet fordeles over en årrække. Sådan blev virkeligheden ikke - og det bliver den næppe heller i 1995.

For det første var der eftervirkninger af selve flytningen. Samlingerne var nok på plads i slutningen af 1994, men der pågår stadig et kontrolarbejde, således at forholdet mellem registranter og samlingernes placering kommer helt i overensstemmelse med hinanden.

For det andet måtte vi ofre store ressourcer på ABA's edb-udvikling. Vi skulle have vores netværk med 15 arbejdsstationer til at fungere, medarbejderne skulle gøres fortrolige med mulighederne for intern og ekstern kommunikation. Først sent på året blev der etableret en forbindelse til den store biblioteksdatabase, DANBIB, hvor man kan finde ABA's nytilvækst af bøger. Når forbindelsen kom så sent i stand, skyldtes det ikke mindst problemer hos DANBIB.

I arkivet arbejdede man intenst med at få ABA's arkivdatabase færdiggjort. Vanskelighederne her drejer sig især om at fastlægge nogle helt klare de-

initioner og retningslinjer ved registrering af de mange typer arkiver. Det lyder måske banalt, men er det ikke i edb-sammenhæng. Hvis dette grundarbejde ikke gøres fra starten, opnår man ikke de optimale muligheder, og risikoen for senere at skulle begynde forfra er overhængende.

Vi må konstatere, at edb-udviklingen i samfundet kører meget stærkt, og at det er vanskeligt for ABA såvel økonomisk som arbejdskraftsmæssigt at følge med. Men hvorfor skal ABA overhovedet gøre et forsøg? Vores målsætning er klar: ABA har den historiske og aktuelle information om arbejderbevægelsen, og den skal vi stille til rådighed via den offentlige biblioteksdatabase og via systemer, der er på vej til at blive etableret. Med sidstnævnte tænker vi bl.a. på AMA, Arbejderbevægelsens Medie Arkiv, som vi har taget kontakt med, indtil videre på det orienterende plan. Men der er lang vej til at opfylde målsætningen. ABA har hen ved 80.000 titler, som ikke kan søges elektronisk, men alene på kartotekskort. Vi har i 1994 søgt Kulturministeriet om en bevilling til en retrokonvertering af ABA's kortkatalog, så posterne kan søges i DANBIB, men vi fik desværre afslag.

For det tredje var der vores almindelige dagligdag med udlån, indsamling og vejledning. Vi er

Billederne på side 4 og 5 viser medarbejdere ved avisen Ny Dag i Nakskov. Ved lukningen af avisen i 1994 blev ABA's billedsamling forøget med ca. 40.000 billeder, og endnu et pressearkiv kom i hus. I forvejen har ABA Land og Folks billeder samt en del af Det fri Aktuells. (ABA)

enige om, at vores lokaler er funktionelle og vel-egnede til det formål, vi har. Derfor ville vi gerne vise lokalerne frem, have et større udlån, flere besøg på læsesal og flere forespørgsler. Men trods fremgang gik det ikke helt, som vi gerne havde set. Generelt kan vi ikke klage, og vi er overbevis-

te om, at det kan blive bedre.

Vi har haft et stort antal besøg fra organisationer og foreninger og delegationer fra fagforeninger og universiteter. Vi har haft studenterbesøg fra de fleste universiteter i landet. Sådanne besøg lægger vi stor vægt på, da vi kan konstatere, at flere

studerende vender tilbage og skriver afhandlinger om arbejderbevægelsens historie. Besøgene fra andre organisationer og foreninger er væsentlige, fordi de generelt medvirker til at øge kendskabet til ABA's virksomhed.

Vores udlån af bøger og udlån af diverse arkivalier til læsesal har været stigende i forhold til tidligere år i Folkets Hus. Vi havde håbet på mere, men må forsøge at stimulere interessen. Derimod er antallet af skriftlige og især telefoniske fore-

spørgsler steget, og endelig har ABA's billedarkiv haft en stor stigning i lån af fotos. Brugere af ABA's billedarkiv repræsenterer en bred skare, med tv, fagpresse og forlag som de flittigste lånere.

Indsamlingen af arkivalier m.m. har ikke været ekstraordinært stor, men en række omfattende arkivfond har dog fundet vej til ABA, samtidig med at der er færdiggjort registranter af både store og mindre arkivfond.

En særlig aflevering bør dog omtales her. I efteråret 1994 måtte A-pressen lukke sine sidste lokale dagblade, nemlig Ny Dag og Bornholmeren. ABA blev straks kontaktet og blev anmodet om at bevare begge aviser fra den første udgave ved århundredskiftet til sidst udkomne nummer. I den anledning understregede vi, at så meget af det øvrige arkivmateriale som muligt, herunder fotos, også burde reddes. Begge aviser plus tilhørende arkivalier befinder sig nu i ABA. For Ny Dags vedkommende er der fulgt et komplet billedarkiv med afleveringen. ABA har i forvejen en stor avis-samling. De socialdemokratiske provinsaviser, der blev nedlagt i 1970'erne, befinder sig dog i Rigsarkivets depot, hvor ABA lejer hyldeplads. Inden år 2000 skal der tages stilling til, hvad der skal ske med denne samling.

For det fjerde har ABA også i 1994 udført et betydeligt forsknings- og formidlingsarbejde. I forhold til institutionens størrelse og opgaver er forskning blevet en betydelig del af virksomheden. Det har to årsager. Den ene er, at en lang række organisationer anmoder ABA om at udføre forskningsarbejde, typisk drejer det sig om udarbejdelse af jubilæumsskrifter eller artikler i anled-

ning af historiske begivenheder. Den anden er, at vi på ABA selv føler, at man må være i offensiven for at påvirke og stimulere interessen for arbejderhistorien.

Medarbejdernes forsknings- og formidlingsarbejde er anført i slutningen af dette årsskrift. Derudover er vi i gang med en række opgaver, der er aftalt før 1994 og i 1994:

Bogprojekter m. v.

Træindustriforbundets historie i anledning af 100-årsjubilæet juli 1995. (Udkommer juli 1995). Udarbejdes af Henning Grelle og Søren Federspiel.

Slakteriforbundets historie i anledning af NNF-Slagtergruppens 100-årsjubilæum juli 1995. (Udkommer juli 1995). Udarbejdes af Henning Grelle og Knud Knudsen.

Ella Jensen. En faglig biografi. (Udkommer 1995/96). Udarbejdes af Anette Eklund Hansen.

Socialdemokratiets historie 1971-96. (Udkommer sommeren 1996). Udarbejdes af flere forfattere. Redaktion Gerd Callesen/Henning Grelle.

Hitlerflygtninge i Norden. (Udkommer på tysk 1995/96). Flere forfattere fra Norden og Tyskland. Hans Uwe Petersen repræsenterer ABA i ledelsesgruppen.

Kvindebiografisk leksikon. Mange forfattere. Anette Eklund Hansen er medlem af projektets styringsgruppe. Projektet fik i 1994 bevilget 2 mil-

Befrielsen, i hvert fald fra de tyske tropper, er nu også kommet til Bornholm. Sovjetiske soldater, der invaderede Rønne 9. maj 1945, og bornholmere har fundet smilene frem, efter at den første mistro er overstået. Mere om bornholmernes historie, fortalt i billeder, er at finde på Bornholms Museum, der har overtaget den socialdemokratiske avis Bornholmerens billedsamling efter bladets lukning. Dele af samlingen vil med tiden overgå til ABA. (ABA)

lions kroner fra Carlsbergfondet til opbygning af en personalhistorisk database over danske kvinder fra 1850 til i dag.

I 1994 startede ABA i samarbejde med Arbejdermuseet og Nationalmuseet en landsdækkende indsamling af erindringer fra arbejdere i jern- og metalindustrien. Projektet er i første fase finansieret

af Statens Museumsnævn, og det daglige arbejde varetages af cand.mag. Inge Post, som har arbejdsplads på ABA. Projektet præsenteres i dette årsskrift.

For det femte har det været nødvendigt at diskutere ABA's interne organisation og kommunikation. Den arbejdspladskultur, vi førte med os fra

Folkets Hus, har ikke været til at overføre direkte til Nørrebrogade. Det samme antal medarbejdere skal her holde styr på det dobbelte antal kvadratmetre, og et nyt sted stiller krav til ændrede rutiner og procedurer. Dertil kommer, at edb-udviklingen også stiller krav til omstilling. Vi er ikke i 1994 nået frem til noget endeligt, men vi må se i øjnene, at der løbende vil ske forandringer, og at en del af arbejdstiden også handler om kommunikation. Ellers vil der forekomme overlapning, spildtid og manglende opgaveprioritering.

Det sjette - og måske væsentligste - punkt er økonomien. LO betalte som bekendt vores flytning og sikrede, at der var penge til huslejen. Det øvrige driftsbudget for 1994 var uforandret, ja forringet, da en række organisationer ophørte med at give økonomisk støtte. På denne konto mistede ABA tilskud på et meget uheldigt tidspunkt. Økonomien har derfor sat snævre rammer for ABA's aktiviteter, og det har ikke været let at finde midler til dækning af de mange udgifter, som man får ved indflytning i større lokaler.

Det bedste, der skete i 1994, var et tilsagn fra Kulturministeriet om, at man ville yde et forhøjet tilskud til ABA på finansloven for 1995. Denne finanslov blev vedtaget inden årsskiftet, hvorved bevillingen til ABA var sikret. Bevillingen giver ikke ABA mulighed for udvidelser, men vores økonomi stabiliseres, og den sikrer vores nuværende aktivitetsniveau. Vi vil gerne takke Kulturministeriet for denne værdifulde støtte.

Det syvende punkt skal være en tak til medarbejderne og til den medhjælp, vi har haft i 1994.

Af faste medarbejdere er assistent Kirsten Linne-mann afgået. Nytilkommet er assistent Tine Mårstrand.

ABA havde i 1994 fem personer i jobtilbud under den gamle ordning. Vi var så heldige, at tre af disse, nemlig Birgit Erichsen, Rudi Hassing og Inge Post alle fik forlænget deres arbejdstilbud med yderligere fem måneder. I betragtning af den store mængde arbejde, der skulle gøres, vil vi gerne takke for deres indsats. En tak også til Frank Petersen og Morten Hjorth. Efter den ny arbejdsmarkedsreform er ansat Jens Erik Kofoed Pedersen (arkivet) samt Jette Borg (udlån). Deres ansættelse løber ind i 1995.

Endelig en tak til alle vores samarbejdspartnere, tilskudsgivere og brugere for den interesse, de har udvist over for ABA.

Statistik

Hjemlån af bøger og tidsskrifter var 4269 bind, hvoraf 370 blev udlånt gennem andre biblioteker.

Derudover blev der foretaget 2188 fornyelser af lån.

Til ABA's læsesal ekspederedes 2794 bind og 5894 arkivenheder, og til andre bibliotekers læsesale blev sendt 372 arkivenheder.

Endelig udlåntes 6903 billeder, plakater og andre genstande til illustrationsbrug.

Henning Grelle

Skriv og fortæl... om dit liv og dit arbejde

Det er titlen på en landsdækkende indsamling af erindringer der har været i gang siden midten af september 1994. Det er Nationalmuseet, Arbejdermuseet og Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv og de tre fagforbund: Dansk Metalarbejderforbund, Specialarbejderforbundet i Danmark og Kvindeligt Arbejderforbund der står bag indsamlingen.

Stort behov for indsamlingen

I 1950'erne foretog Nationalmuseet en lignende indsamling. Det blev til en omfattende samling på ca. 4.000 erindringer, som siden har været en enestående kilde til belysning af danskernes hverdagsliv. Den er da også blevet brugt flittigt af forskere fra mange forskellige fagområder.

Nationalmuseet, Arbejdermuseet og Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv har derfor længe ønsket at få beskrevet historien fra efterkrigstidens mennesker. Det er vigtigt fordi der er sket store forandringer i den måde, vi lever og arbejder på. Ny teknologi og nye arbejdsformer har skabt store ændringer både på arbejdspladserne og i samfundet. Hvordan blev disse forandringer oplevet af

ganske almindelige mennesker? Det kan kun de skrive om!

Vi håber selvfølgelig at samlingen bliver lige så omfattende som 50'ernes.

Først metalindustrien

Vi er begyndt i metalindustrien. Men det er hensigten at fortsætte indsamlingen i samtlige brancher, efterhånden som der kommer økonomiske midler til projektet. Det betyder at vi allerede nu opfordrer *alle* til at gribe kuglepenen, sætte sig til skrivemaskinen eller computeren og gå i gang.

Hvis man er ordblind eller på anden måde ude af stand til at skrive, er man velkommen til at indtale sin historie på bånd. Alle aldersgrupper kan være med. Det er ikke nødvendigt at have levet næsten et helt liv for at fortælle om det.

Udsendt ca. 20.000 foldere

Vi har i samarbejde med de tre forbund udsendt ca. 20.000 foldere over hele Danmark. Samtlige Metal-, SiD- og KAD-afdelinger over hele landet har

Kvinder i metalindustrien, her på Nordisk Kabel og Tråd. Kvinden i forgrunden er Dagmar Andreasen. (ABA)

fået vores folder. Derudover har vi sendt til lokalarkiver og museer og til tillidsrepræsentanterne på udvalgte metalvirksomheder geografisk spredt over hele Danmark. Vi har bragt artikler i diverse fagblade og i dagspressen. Sidst har vi haft en artikel i medlemsbladet »God tid« fra Pensionisternes Samvirke. Dertil kommer at vi alle sammen har benyttet enhver lejlighed til at udbrede os om projektet. I begyndelsen af december kunne jeg mærke at vores budskab var nået langt ud. Erindringerne

kommer nu jævnt flydende fra hele landet, og jeg får dagligt henvendelser både pr. brev og telefon, fra folk der gerne vil have tilsendt foldere eller have lidt vejledning til at komme i gang.

Meget tyder på at rigtig mange sidder og skriver lige nu (januar 1995).

Også arbejdets og arbejdspladsernes historie

Vi har udarbejdet to forskellige foldere med spørgsmål, der skal give folk inspiration til at komme i gang. Den ene med korte spørgsmål, som fx: Barndom ungdom, om dit liv som voksen, om arbejde, fritid, hjem og familie og om forandringer. Folderen henvender sig til alle metalarbejdere og er udsendt til de tre forbunds afdelinger m.m.

Den anden folder har foruden de korte spørgsmål også uddybende spørgsmål, der skal forsøge at indfange arbejdets og arbejdspladsernes historie. Det er spørgsmål som fx: Det første lønarbejde, arbejdet i jern- og metalindustrien, løn og arbejdstid, kammerater og overordnede, herunder spørges også til det faglige og det politiske arbejde.

Vi har foreløbig udsendt folderen til 13 udvalgte metalvirksomheder geografisk spredt over hele Danmark. Folderen blev ledsaget af en appel fra de tre forbundsformænd til tillidsmændene på de pågældende virksomheder, om at sætte os i forbindelse med de personer der har lyst til at skrive. Vi er begyndt at høre fra dem.

»Hvad sker der med mine erindringer?«

En del mennesker spørger hvad der sker med deres erindringer, hvem der læser dem og hvordan de bliver brugt.

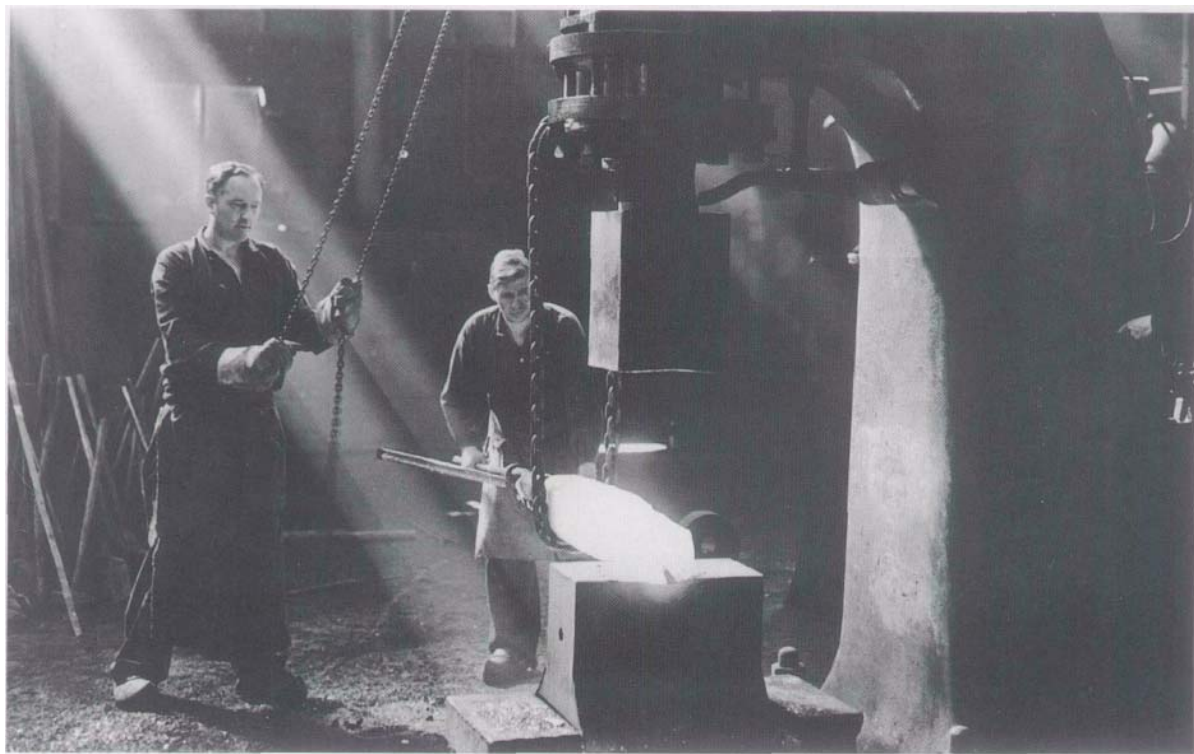
Når erindringerne kommer ind bliver de gennemlæst, herunder bliver de vigtigste data registreret og kørt ind på en database. Herefter bliver de arkiveret som de er. Nationalmuseet får origi-

nalen og Arbejdermuseet og Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv (ABA) får hver en kopi. Når indsamlingen er afsluttet vil erindringerne kunne læses på læsesalen på ABA.

Men erindringerne er ikke umiddelbart tilgængelige. De skal først og fremmest bruges til seriøs forskning. Erindringerne er tilgængelige efter ansøgning for forskere og andre med særlig tilladelse.

Hvis man har skrevet om følsomme emner, som fx alkoholproblemer, seksualitet, psykiske problemer, oplevelser fra besættelsestiden eller

/ kampagnefolderen for erindringsindsamlingen er dette billede fra grovsmedien på B& W anvendt. Derigennem blev smeden i forgrunden genkendt af sin familie. Hans navn er Wilhelm Holmberg. (ABA)

Indsamling af erindringer

Indsamlingen af erindringer er blevet mulig ved hjælp af økonomiske midler fra Statens Museumsnævn og Kulturministeriets Erindringsværksted. Derudover har de tre fagforbund: Dansk Metalarbejderforbund, Specialarbejderforbundet i Danmark og Kvindeligt Arbejderforbund i Danmark bidraget med økonomisk støtte til trykning af foldere og andet PR-arbejde.

Projektet styres af en baggrundsgruppe på syv personer inklusive den daglige leder.

Det er fra fagbevægelsen:

- *inspektør Mogens Birk Larsen, Dansk Metalarbejderforbund*
- *forretningsfører Børge Frederiksen, Specialarbejderforbundet i Danmark*
- *redaktør Poul Andersen, Kvindeligt Arbejderforbund i Danmark*

og fra arkiv- og museumsområdet:

- *arkivar, cand.mag. Anette Eklund Hansen, Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv*
- *museumsinspektør Annette Vastrøm, Arbejdermuseet*
- *museumsinspektør Mette Skougaard, Nationalmuseet.*

Den daglige leder er historiker, cand.mag. Inge Marott Post, som kan træffes på projektets kontakt-adresse:

Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv
Nørrebrogade 66 D, 2200 København N
Tlf. 35 36 15 22

har skrevet om en dårlig arbejdsplads med en ondskabsfuld formand, er det muligt at få sine erindringer eller dele af dem klausuleret i et bestemt antal år. Hvor længe bestemmer man selv. Alle der afleverer deres erindringer bestemmer selv på hvilke betingelser de må anvendes. Til dette brug har vi udarbejdet et sæt regler, hvor erindringsskriveren selv kan afkrydse de ønskede betingelser.

Hvordan går man i gang?

Det er blevet en af mine nødvendige opgaver at af-dramatisere skriveprocessen. Mange mennesker er meget betænkelige ved at gribe blyanten. De vil meget hellere fortælle deres historie til mig og en båndoptager. Men de mennesker jeg får talt med, får alligevel lyst til at gå i gang.

Det er min påstand, at næsten alle mennesker kan skrive deres erindringer, hvis de ikke tænker for meget over det. De ved det bare ikke!

Angsten for ikke at kunne formulere sig, ikke kunne stave eller ikke kunne sætte de rigtige tegn de rigtige steder, blokerer for den direkte forbindelse fra hovedet og ned til blyanten, også selvom der samtidig kører en filmstrimmel, med et helt livs oplevelser gennem hovedet.

Det drejer sig om at få denne filmstrimmel direkte ned på papiret, og det gør man bedst ved at skrive som man taler, fx lade som om man fortæller sin historie til en god ven. Det drejer sig om at turde bruge det ligefremme hverdagssprog. Tale-sprog er hverdagssprog og det er ligetil, især når man skal fortælle om sit liv, det er noget man ken-

der og sikkert har tænkt over mange gange og måske endda har talt med sig selv om. På den måde kommer formuleringen af sig selv, filmstrimlen bliver levende og lader sig føre ud af blyanten og ned på papiret. Sproget bliver flydende og let, ofte et billedsprog, med fart, farver, lugte og smag. Også tegnsætningen kommer naturligt når der er en pause i teksten.

Det er især vigtigt at erindringer bliver skrevet i et hverdagssprog, som både passer til det hverdagsliv vi gerne vil høre om, og til den person der fortæller. Det vigtigste er at opdage at man kan skrive. Prøv selv!

Hvordan går indsamlingen?

Siden midten af september har vi fået mange meget forskellige erindringer i hus. Flest fra efterløn-nere og pensionister og færrest fra de yngre generationer og indtil videre er mændene i overtal. Vi håber naturligvis at få mange flere erindringer fra mennesker i alle aldre. Helst også fra flere kvinder, vi vil fx gerne vide hvordan det var at komme ud på arbejdsmarkedet i 1960'erne.

Det vil give indsamlingen en spændende dimension hvis alle aldersgrupper bliver repræsenteret. Det vil især være spændende at have erindringer der er skrevet tæt på nutiden. Her tænker jeg på de 30-til 45-årige. Hvordan har denne aldersgruppe oplevet nutidens omskiftelige liv, hvor mange har for meget arbejde og andre for lidt? Hvordan er det at have orlov? Hvad bruges den til? Og hvad betyder den fx for familielivet?

Erindringerne er skrevet i hånden, på maskine, på computer og enkelte er indsendt på diskette. De er meget forskellige både i længde og indhold. Lige fra 3 til 300 sider og lige fra den korte referatstil til fyldige værker med mange overvejelser og tanker om det liv der blev hans eller hendes.

At skrive sine erindringer er at reflektere over sit liv, at bearbejde og genopleve det med sin noget mere erfarne bevidsthed. Der er stor forskel på hvor meget forskellige mennesker reflekterer over deres liv og især hvad de reflekterer over. Det er det der gør erindringer til et utroligt spændende kildemateriale, fordi det rummer en mangfoldighed af oplevelser, holdninger og meninger. Materialet er en vigtig dokumentation af forskellige tiders forskellige livsvilkår, som de formede sig for almindelige mennesker.

Hvad skriver de om?

Selvom det er for tidligt at drage slutninger, afslører de erindringer vi har modtaget et par tendenser, som er fælles for en del af dem. Efterlønnere og pensionister skriver bl.a. om »den sorte skole«, den huskes meget ofte for sine tørre tæsk og andre ydmygelser. Videre skriver de om et langt arbejdsliv, med hårdt fysisk arbejde, hvor de sjældent har været ledige. Det hårde liv begyndte allerede i 10-til 12-års alderen.

De skriver om fagligt og politisk arbejde, hvor den politiske holdning var livslang fx som socialdemokrat. Også besættelsestiden har en fremtrædende placering. På fritidsområdet har charterferi-

Lad os vide, hvordan du indrettede hverdagen med familie og arbejde. Billedet viser, hvordan fritiden kunne tilbringes engang i 1950'erne. (ABA)

en været et hit. Det var jo den generation der satte luft under vingerne på både Spies og Tjæreborg.

t

Det var dengang danskerne fik en ny himmel over deres liv.

En del afslutter med at fortælle hvordan de nyder deres arbejdsfri tilværelse, nyder at de kan dis-

ponere over hele døgnet. En 72-årig mand skriver: *»Nu stod jeg med den største gave et menneske kunne ønske, nemlig en 100% frihed til at gøre hvad der passede mig«*. Han brugte bl.a. sin frihed til at skrive sine erindringer. Det blev til en udførlig beretning om social uretfærdighed, forholdene på forskellige arbejdspladser, tillidsposter bl.a. som fagligt aktiv, om besættelsestiden og om da han i 1970'erne for første gang var i Spanien og sidst, om et meget aktivt liv som efterlønner og pensionist. Til sin store overraskelse fik han skrevet 300 sider, hør bare: *»Da jeg startede med at skrive om mit liv var min første tanke, at det ville give en masse problemer. Men nu da jeg er ved vejs ende er jeg overrasket over alle de ting jeg kunne huske, over alt det jeg har oplevet i min tid«*.

Det ligger mellem linierne, at han har haft mange spændende timer med at genopleve sit liv. Som 72-årig sidder han nu med en selvskreven historie, som han har valgt skal bevares for eftertiden.

Den yngre generation skriver om miljøet, familien og bekymringen for næste generation. I den ende af aldersskalaen har vi en erindring fra en 44-årig kvinde, som står midt i livet med mand og to halvvoksne børn, fagligt arbejde og risiko for arbejdsløshed. Erindringen er et spændende stykke samtidshistorie fortalt i et dejligt let hverdagsprog, om en ganske almindelig dansk familie og dens håb og drømme. Hun fortæller: *»Mit liv sammen med mand og børn er trygt, jeg føler jeg er heldig, fordi vi er raske og har arbejde. Hele min familie har støttet mig i mit faglige arbejde, mest min mand og det er ham, der puffer bagpå, når jeg*

er ved at miste modet m.h. t. mit tillidsarbejde». (Har været tillidsrepræsentant i 5 år og fællestillidsmand i 1 år). Om sit arbejde som tillidsrepræsentant skriver hun hvor svært det er at stå i spændingsfeltet mellem kolleger og ledelse. Alligevel er hun levende interesseret i det faglige arbejde og håber at kollegerne genvælger hende.

Hendes afsluttende bemærkninger gælder familien: *»Jeg ønsker for hele min familie at de må være raske og glade, for så skal vi nok klare både opgangstider og nedgangstider. En ting jeg stadig ønsker mig, er ærlighed, det er der desværre ikke altid nok af altså ude i samfundet!«*

Det er to meget forskellige erindringer fra to

forskellige tidsaldre, med to forskellige former for livsbetingelser. Det er meget forskellige ting de hver især vælger at skrive om. Vi håber at rigtig mange mennesker i forskellige aldre, med forskellige livssyn og holdninger, vil skrive deres specielle erindringer, fordi vi på den måde får bevaret et nuanceret billede af livsvilkårene for almindelige mennesker i den hastige tidsalder vi lever i. Det er normalt de mennesker som ikke efterlader sig mange spor i historien. Hvis ikke de skriver den historie er der ingen der får noget at vide.

Citaterne er bragt med tilladelse fra de to erindringskrivere.

Inge Marott Post

Viden er magt...

Bidrag til arbejderforlagenes udvikling

Arbejderbevægelsen har altid lagt vægt på at udgive litteratur om organisationernes arbejde (protokoller og beretninger), til agitatoriske formål og i videre forstand til »kampen om hovederne« eller med andre ord den idemæssige debat. Som denne udvikler sig, dækkes alle samfundsområder efterhånden af arbejderforlagenes produktion. Derfor er en vigtig del af ABA's virksomhed indsamling og registrering af disse forlags udgivelser. Med den omstrukturering og nydefinering af ABA's opgaver, der er foregået i de sidste ca. 20 år, er opgaven blevet mere synlig.

Det kan ikke understreges tit nok, at ABA ikke kan udføre denne opgave alene, men har behov for og får hjælp af organisationerne, forlagene og enkeltpersoner, der forærer biblioteket deres udgivelser og har gjort det i mange år. Aftalerne med organisationer og forlag virker som regel godt i en periode, men er åbenbart svære at administrere, især for organisationerne, så de skal fornyes fra tid til anden. Men uanset det er denne støtte af stor betydning.

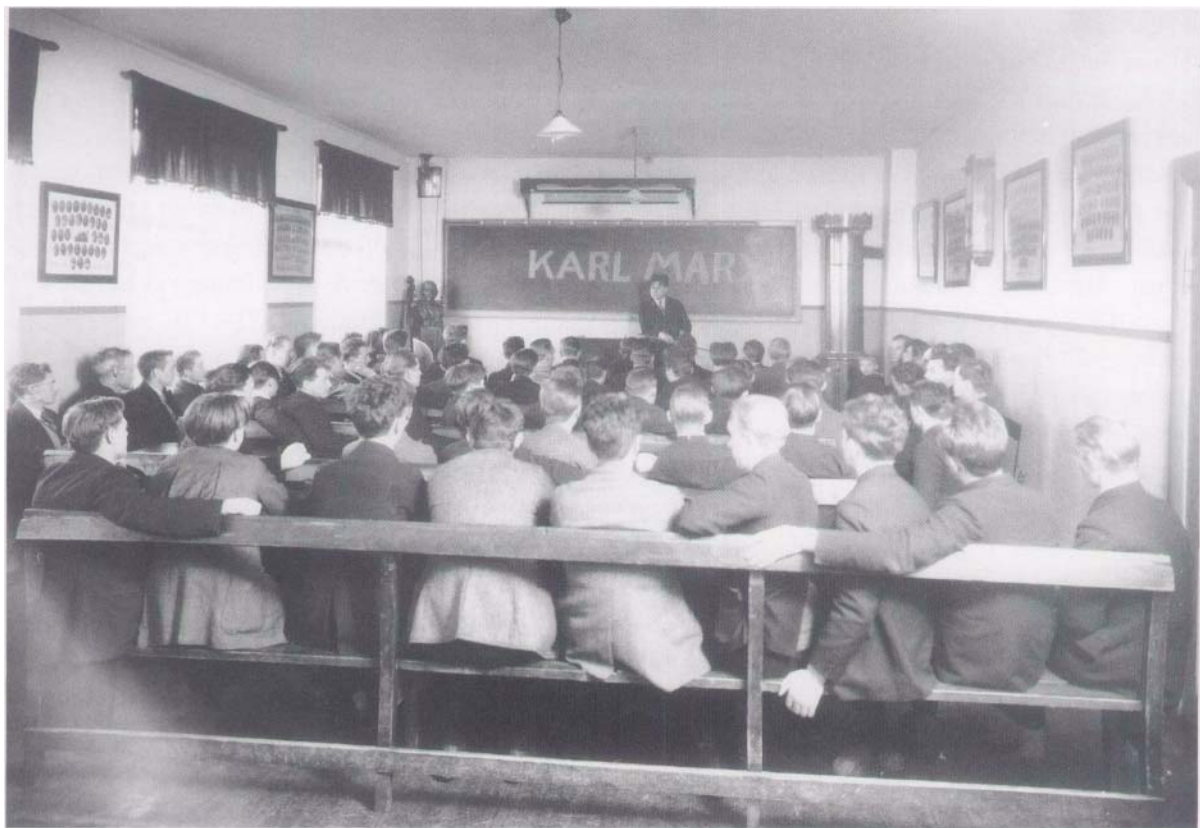
ABA's opgave er ikke kun at bevare for eftertiden, men også at sørge for at samlingerne bliver

brugt. Hvordan har ABA så søgt at udbrede kendskabet til den socialistiske litteratur, og hvordan arbejdes der med at bevare litteraturen, så den også findes fremover?

Bibliografier

En vigtig del i dette arbejde er at udarbejde bibliografier, dvs. fortegnelser over dokumenter indenfor et afgrænset område. I 1973 var det Th. Stau-nings 100-års fødselsdag, og med understøttelse af en lærer fra Danmarks Biblioteksskole (DB) gik fire studerende i gang med at udarbejde en Th. Stau-ning-personbibliografi - en bibliografi, der bl.a. blev uundværlig for Hans Lyngby Jepsen, da han skrev sin Stauning-biografi. Bibliografien blev første bind i en ny serie, ABA's bibliografiske serie; der er siden udkommet i alt otte bind, hvoraf flere registrerer dansk arbejderbevægelses udgivelser.

Det drejer sig om bind 2, der er et katalog over »Danske periodica i ABA«; mange af disse tidsskrifter er naturligvis udgivet af arbejderbevægelsen. Det gælder for næsten alle tidsskrifter i bind

» Viden er magt« - en erkendelse, der lå til grund for hele arbejderoplysningen. Julius Bomholt underviser her på Esbjerg Højskole, hvor han blev forstander i 1924. I 1932 udgav Forlaget Fremad hans grundbog »Arbejderkultur«. (ABA)

6, der registrerer »Danske fagblade i ABA«. I 1987 udkom 4. bind i serien, »Arbejderbevægelsens udgivelser fra 1871-1919«, der som bind I og 2 var en eksamensopgave fra Biblioteksskolen. I 1987 havde forlaget Fremad eksisteret i 75 år og udgav i den anledning et skrift om forlagets udvikling. Til dette bind - som også er det 5. bind i den bibliografiske serie - har en af ABA's medarbejde-

re udarbejdet en bibliografi over forlagets 3609 udgivelser i årene 1912-1986. Det er mange i sammenligning med, at arbejderbevægelsen producerede 471 udgivelser fra 1871 til 1919. Arbejderbevægelsens fremmedsprogede udgivelser findes sammen med udenlandske i seriens bd. 7 »Foreign Language Literature on the Nordic Labour Movements/Fremdsprachige Literatur über die nordi-

schen Arbeiterbewegungen« fra 1992. En aktuell liste er »Dansk arbejderbevægelse på udenlandsk. Organisationernes fremmedsprogede publikationer«, som er det første nummer i ABA's nye informationsserie — ABA's temahefter.

I ABA's Årsskrift er der siden 1984 udgivet fortegnelser over nye jubilæumsskrifter; endvidere har Årsskriftet indeholdt andre bibliografier, bl.a. »Bibliografi over dansksproget litteratur om den spanske borgerkrig« (1985) og »Socialdemokratiets forlagspolitik i forrige århundrede« (1988). Der skal også henvises til tidsskriftet Arbejderhistorie, hvor ABA's medarbejdere har offentliggjort bibliografier. I Arbejderhistorie nr. 26 findes en bibliografi over den fremtrædende marxistiske teoretiker Karl Kautsky.

I tiden 1894 til 1944 oversattes i alt 52 bøger og artikler af Kautsky, og han er dermed i perioden op til 1944 den hyppigst oversatte teoretiker. Det er dog kun en meget lille del af hans omfattende forfatterskab (1783 numre er registreret i hans bibliografi), der findes på dansk. Det er nok mindre kendt, at Socialdemokratiet i 1922 tog initiativ til at oprette en fond til støtte for international socialistisk forskning, som udelukkende var beregnet til Kautsky. Den kom op på ca. 14.500 kr. - en ganske betydelig sum i samtiden.

Bibliografien over »Det kommunistiske manifest af Karl Marx og Friedrich Engels på dansk« i nr. 23 blev siden hen fulgt op i Årsskrift 1984 med en artikel om Manifestets 100-årige historie i Danmark, idet den første kendte danske oversættelse netop kom i 1884. Da oplagstallene på de fleste af de 43 udgaver er kendt, har det været muligt at be-

regne, at Manifestet er udkommet i over 220.000 eksemplarer i de 100 år.

Bibliografierne har i mange tilfælde vist sig at være nyttige hjælpemidler til andre undersøgelser; de er i øvrigt også blevet brugt i udlandet, og det har vist sig, at oversættelser til dansk i flere tilfælde var blandt de allerførste oversættelser af centrale værker i den tidlige arbejderbevægelse. De 471 udgivelser fra perioden 1871-1919 syner måske ikke så voldsomt kvantitativt, men det drejer sig om centrale værker, så der er ikke noget i vejen med kvaliteten.

Studiesamlinger

For at kunne dokumentere den socialistiske bogproduktion samt for at fremme undersøgelser af arbejderforlagenes udvikling har ABA oprettet studiesamlinger af forlag med tilknytning til arbejderbevægelsen. Studiesamlingerne skal bestå af samtlige udgivelser fra disse forlag. Ikke alle bøger fra arbejderforlagene findes i biblioteket til almindeligt hjemlån. F.eks. har skolebøger, kogebøger og lignende ikke en umiddelbar sammenhæng med arbejderbevægelsens målsætning og vil derfor kun kunne findes i studiesamlingerne. Det har vist sig at være nødvendigt at oprette studiesamlingerne, fordi det i perioder har været svært at skaffe bestemte pjecer og hæfter, der ikke længere fandtes på offentlige biblioteker. Nu skulle det ikke mere kunne ske for de vigtigste forlags vedkommende. Materiale fra studiesamlingerne kan nemlig kun bruges på ABA's læsesal.

Et kulturpolitisk fremstød på Fremads Folkebibliotek i 1950'erne, hvor åndelig føde og bogkulturens betydning fremhæves. (ABA)

Foreløbig findes der stort set fuldstændige studiesamlinger for Socialistiske Skrifter og Socialistisk Bibliotek - begge udgivet af Socialdemokratiet i forrige århundrede - for Arbejderforlaget, Monde, Tiden og Fremad. For ca. 70 andre forlag er indsamlingen stadig i gang, således at disse studiesamlinger forhåbentlig er komplette i en ikke

alt for fjern fremtid. Det drejer sig f.eks. om Socialdemokratisk Ungdomsforbunds Forlag, om Europæisk Forlag, der vistnok i alt udgav fem titler i 1918-19, om Børge Houmanns forlag Sirius, om forlagene Politisk Revy, Modtryk, Demos og flere, der havde deres højdepunkt i 1970'erne og 1980'erne. I alt arbejdes der nu med ca. 75 samlin-

ger, hvis udgivelsespraksis kan være meget forskellig. En studiesamling kan bestå af en enkelt titel, den største har nu ca. 4000 enheder (forlaget Fremad). De fleste forlag er organisationsforlag, der lever og dør med organisationen. Andre har udviklet sig fra at være »kampforlag« til at være almindelige kommercielle forlag, og det må derfor i hvert enkelt tilfælde overvejes, om man skal fortsætte med at anskaffe nye udgivelser til studiesamlingen, hvis forlagets udgivelsespolitik har forandret sig så meget, at kun forlagsnavnet er bibeholdt. En eller anden form for socialistisk grundholdning eller tilknytning til arbejderbevægelsen må være forudsætning for, at ABA oprettholder indsamlingen.

Arbejdet er vigtigt, men kommer i anden række efter det daglige arbejde. Det er også besværligt, fordi man i sådan et »bogarkiv« tilstræber fuldstændighed med hensyn til oplag og udgaver,

så man kan se, hvor meget der er udkommet, og om der måske er forskelle mellem de forskellige oplag. Det er ligeledes en opgave at finde frem til oplagstallene for de enkelte bøger og oplag. Hvis det ved oversættelserne ikke fremgår, hvem der har oversat bøgerne, bør der gøres et forsøg på at finde frem til oversætteren. Nogle af udgivelserne er udkommet anonymt eller under pseudonym, der skal forsøges oplyst. Engang vil studiesamlingerne over arbejderforlagene udgivelser stå klar til forskningen. Først er det dog nødvendigt at afslutte det interessante, men omfattende og i dag kontinuerlige registreringsarbejde. Ethvert bidrag til ABA's samlinger vil blive hilst velkommen - dette gælder også materiale af nyere dato, hvor studiesamlingerne kun lige er blevet oprettet.

Gerd Callesen/Gitte Lunde Johansen

Samtidshistoriens kilder på Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv

Under Weimarrepublikken havde man en forening ved navn »Foreningen til varetagelse af Rhinlandets og Westphalens fælles økonomiske interesser«. Den var kendt som *Langnamverein*, foreningen-med-det-lange-navn. Mit første bekendtskab med Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv gav mig lidt af den samme fornemmelse af noget både specialiseret og samtidig forpustende præcist opdelt i funktioner. For det første havde det jo specifikt med arbejderbevægelsen at gøre. For det andet antyder navnet en opdeling i to departementer, et arkiv og et bibliotek, hvorefter jeg som historiker umiddelbart måtte være mest interesseret i arkivet med dets historiske kildemateriale. Biblioteket var da et praktisk hjælpemiddel, bevares, men vel sekundært i forhold til arkivet.

Jeg arbejdede dengang med en undersøgelse af det tyske socialdemokratis politik i mødet med nazismen i 1920'erne og 1930'erne og håbede at finde materiale i korrespondancen mellem de to søsterpartier i Danmark og Tyskland. En gennemgang af

det danske socialdemokratis internationale korrespondance gav ikke det ønskede resultat, hvilket ikke var en stor overraskelse. At dykke ned i et arkiv er lidt som at søge olie; ofte er brønden tom, selv om det ser lovende ud. Og i dette tilfælde havde jeg søgt i udkanten af »feltet«. Men jeg vandt forståelse for de boresjak, som en overgang søgte olie på Nordsøen og gang på gang fandt rige gasfelter i stedet. Jeg fik set nok til at vide, at der på ABA lå rige forekomster af materiale om andre emner, f.eks. Internationalerne. Den umiddelbare konklusion var, at man måtte søge kildematerialet i arkivets »hovedfelt«, altså rimeligvis de danske politiske og faglige organisationer med tilknytning til arbejderbevægelsen.

En anden lære var, at også biblioteket rummer righoldigt materiale. Dets beholdninger rækker ud over den danske arbejderbevægelse og rummer oversigts- og forskningslitteratur på mange sprog. Der findes her en god samling over den tyske arbejderbevægelses historie og de tyske samfundsforhold, og en stor samling af periodica fra den danske arbejderbevægelses internationale søsterorganisationer. Ikke mindst samlingen af tidsskrifter fra den tyske arbejderbevægelse, som rækker langt tilbage og er omfattende, var relevant for

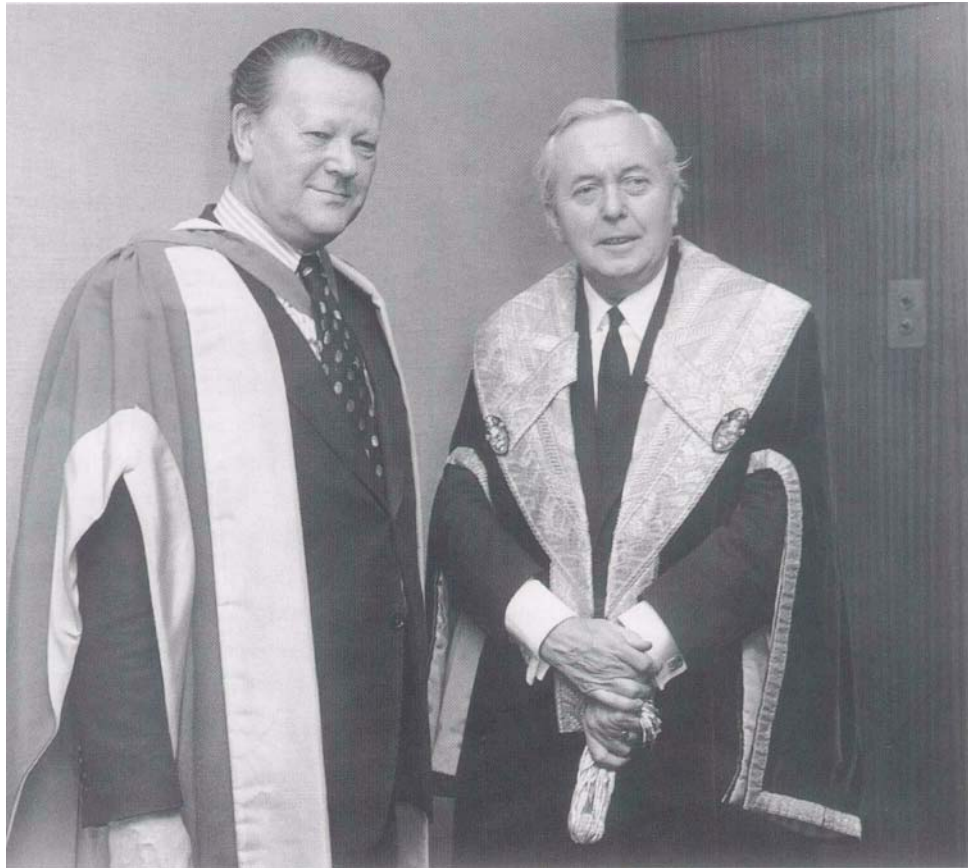
mig. Der fandtes her et glimrende materiale, som belyste, hvordan man i samtiden forstod og tolkede fænomener som depressionen, nazismen og det internationale samarbejde i den tyske arbejderbevægelse. Materialet gav faktisk et så glimrende tidsbillede, at jeg måtte opgive den forestilling, som mange af os historikere lider under, nemlig at kildemateriale fra arkivalier med lange rækker af løbenumre skulle være bedre og »finere« kildemateriale end publicerede kilder. Min afhandling om de tyske socialdemokrater og Weimardemokratiets fald kom i hvert fald til at bære præg af mødet med ABA's bibliotek såvel metodisk, i den forstand at jeg kombinerede kildemateriale fra arkiver med publiceret materiale i form af artikler, brochurer, aviser mv., som indholdsmæssigt, i den forstand at en del af det publicerede materiale blev fundet på ABA's reoler. Som historiker skal man altså ikke tage funktionsopdelingen i det lange navn for bogstaveligt.

Den anden pointe, som jeg vil understrege, er, at man ikke skal tage det specifikke i arkivets navn for bogstaveligt heller. Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv er arbejderbevægelsens i den forstand, at det er arbejderbevægelsens partier, organisationer og personligheder, som deponerer deres arkiver og samlinger på stedet. Den er naturligvis også arbejderbevægelsens i den forstand, at den er hovedkilden til den danske arbejderbevægelses nutids- og ældre historie.

ABA afspejler samfundslivet

Men i to henseender er ABA imidlertid ikke arbejderbevægelsens alene. For det første er der, hvad man kunne kalde et vist »overflow« af kildemateriale fra andre sider af samfundslivet til for eksempel fagbevægelsens arkiver. Især Socialdemokratiet og LO har jo gennem den nyere historie været repræsenteret i en lang række halvofficielle komiteer og udvalg, og mange af dokumenterne, korrespondance og mødereferater fra disse komiteer har på denne måde aflejret sig i ABA's samlinger. Man bør også være opmærksom på, at Udenrigsministeriet har haft som praksis at udsende kopier af mødedokumenter, diplomatiske depecher og andet af relevans til de store danske interesseorganisationer (på ABA gælder det primært DsF/LO og Arbejderbevægelsens Erhvervsråd). I LO's arkiv finder man f.eks. materiale vedrørende 1950'ernes Arbejdsmarkedskommission, fra Vareforsyningsrådet og - naturligvis - referater af de uformelle møder mellem regeringen og fagbevægelsen. Den slags mere eller mindre officielt materiale, som er direkte relevant for statshistorien, genfindes også i flere privatarkiver på ABA, ikke mindst i Jens Otto Krag's nys ordnede privatarkiv. Endelig må man være opmærksom på, at breve fra enkeltpersoner i reglen kun (i bedste fald) findes i kopi i brevskriverens arkiv. Brevet ligger som regel hos modtageren. På den måde er ABA's samling af privatarkiver altså af interesse for mange, som ikke nødvendigvis måtte beskæftige sig med arbejderbevægelsens forhold.

For det andet gælder det, at de kilder til arbej-

Med Jens Otto Krag's Arkiv fulgte en stor samling billeder, der ved registreringen viste sig at omfatte ikke færre end 1.771 fotos. De skildrer såvel politikerens som privatpersonens liv. På billedet ses Krag ved modtagelsen af en æresdoktorgrad fra Bradford University 1973, i selskab med den daværende engelske premierminister Wilson, som døde i maj måned 1995. (ABA)

derbevægelsens historie, som findes på ABA, er hele nationens arv i kraft af, at den reformistiske arbejderbevægelse gennem lange perioder af det 20. århundrede har udgjort den mest indflydelsesrige statsbærende samfundsmagt overhovedet. Det

gælder Socialdemokratiets politiske indflydelse, den sociale og økonomiske indflydelse fra fagbevægelsen, men også den hundrede år lange prægning, som arbejderbevægelsens idéudvikling har udøvet på samfundslivet. Ikke mindst i den politi-

ske historie og statshistorien er en kortlægning af arbejderbevægelsens rolle og politik ofte en helt central forudsætning for at forstå den nyere samfundsudvikling. Det var således ikke noget tilfælde, at den tyske ambassadør i Danmark i sine depecher til det tyske udenrigsministerium gennem 1950'erne og 1960'erne brugte megen tid på at analysere de indre forhold i Socialdemokratiet og forholdet mellem parti og fagbevægelse. Ikke alene bidrager arbejderbevægelsens positioner ofte til en forståelse af vigtige politiske beslutninger; i mange tilfælde skal idéerne, den taktiske bevæggrund eller de håndgribelige interesser bag dansk velfærds politik, sikkerhedspolitikken, forholdet til FN, det nordiske samarbejde og Europapolitikken søges i deres oprindelse indenfor arbejderbevægelsens organisationer. Lad mig eksemplificere det med et historisk forskningsprojekt, som jeg selv har arbejdet med, om oprindelsen til den danske politik i forhold til Norden og til det europæiske samarbejde.

Den danske Europapolitik

I kortlægningen af den tidlige danske Europapolitik har jeg naturligvis måttet trække på Den Europæiske Unions arkiver i Bruxelles og Firenze og på de danske dokumenter i Udenrigsministeriet og Rigsarkivet. For en kortlægning og analyse af den danske politik giver dette materiale en fuldt ud fyldestgørende information. Men i samme øjeblik man bevæger sig til spørgsmålet om motiverne bag den danske politik - til de store hvorfor-

spørgsmål, må man rette søgelyset på de tre store sociale grupperinger: landbruget, industrien og arbejderbevægelsen. Af de tre kan der ikke herske tvivl om, at det var arbejderbevægelsen, som udøvede så langt den største indflydelse på politikformuleringen i forhold til de nordiske og europæiske markedsplaner i 1950'erne. Arbejderbevægelsens indflydelse er også i denne sammenhæng så langt den mest interessante, fordi man her kan følge samspillet mellem motiver som økonomiske interesser, idépolitik og politisk taktik. Det, at man her har samlet arkiverne fra parti, fagbevægelse og Arbejderbevægelsens Erhvervsråd under samme tag som den største samling af arbejderbevægelsens publikationer, gør ABA til en guldgrube for den samtidshistoriker, som ønsker at analysere det komplicerede samspil mellem de mange modstridende overvejelser i dansk Europapolitik pionertid. Her kan man i arkivet følge en Jens Otto Krags Europapolitiske linie i dens udvikling, man kan fra første parket følge diskussionerne mellem parti og fagbevægelse, og man kan gennem aviser, tidsskrifter og brochurer følge kampen om den europæiske idé.

Lad mig forsøge at eksemplificere dette. I biblioteket kan man følge en meget interessant diskussion mellem nogle yngre socialdemokrater, fortrinsvis cand. polit.er som Per Hækkerup, Henry Grünbaum og Jens Otto Krag om strategierne for velfærd og fuld beskæftigelse. Delingen gik mellem en relativt traditionel fordelingsstrategi og en mere ekspansiv produktivistisk strategi, som forudsatte en forstærket tilpasning til de internationale markeder. Diskussionen kan følges gen-

nem programdiskussioner i Socialdemokratiet, på årsmøder, i *Verdens Gang* osv. Omtrent samtidig med at »produktivisternes« vandt denne programatiske diskussion, tog de nordiske lande i 1954 initiativ til at gøre et nyt forsøg på at danne en nordisk toldunion. Dette initiativ kan imidlertid næppe fuldt ud forstås, hvis man ikke følger den forudgående diskussion i de nordiske socialdemokratiers samarbejdskomité (SAMAK) - som findes i Socialdemokratiets og LO's arkiv - og gør sig klart, at hele projektet bar stærkt præg af socialdemokratisk tankegods og socialdemokratiske strategier i forhold til økonomisk modernisering og tilpasning til det internationale marked. Det nordiske marked var altså ikke blot et idealistisk projekt, men også en strategi til en løsning af problemer, som især Danmark og Norge kæmpede med med henblik på industrialisering, valutaproblemer og fuld beskæftigelse.

Drøftelserne om et nordisk samarbejde hang imidlertid nøje sammen med de nordiske landes politik i forhold til de europæiske samarbejdsbestræbelser. Også her er ABA en guldgrube, hvis man spiller på alle de strenge, som institutionen kan tilbyde. I partiet kan man følge den begyndende idépolitiske debat om det europæiske samarbejde i slutningen af 1950'erne gennem tidsskrifter og mere eller mindre offentliggjort materiale på biblioteket. Samtidig kan man gennem LO's og

Erhvervsrådets arkiv følge de første overvejelser over den europæiske integrationsproces og dens indvirkning på arbejderbevægelsens faglige og økonomiske interesser. Ikke mindst den første ansøgning om dansk medlemskab af De Europæiske Fællesskaber i 1961-63 har aflejret et rigt materiale, som belyser bevægelsens syn på integrationsspørgsmålet, på forholdet mellem parti og fagbevægelse og på forskellen mellem de nordiske arbejderbevægelsers syn på Europaspørgsmålet.

Den pointe, som jeg ønsker at tydeliggøre med dette eksempel, er ikke blot, at ABA i sit bibliotek og sine arkivsamlinger rummer mængder af materiale til belysning af arbejderbevægelsens forhold til det nordiske og europæiske samarbejde gennem tiderne. Sagen er heller ikke alene den, at ABA er en rig ressource for den danske samtidshistoriske forskning. Det skulle alt sammen fremgå af det ovenstående. Nej, det, som ikke kan understreges nok, er, at ABA for at blive i metaforen om oliekluderne er en næsten uopdaget og uhyre rig »reserve« af kildemateriale til belysning af grænseområdet mellem dansk statshistorie og arbejderbevægelsens historie. Især hvor de faglige organisationers arkiver kan kombineres med politiske problemstillinger, findes der store muligheder for den nye samtidshistoriske forskning.

Johnny Laursen

Mondegruppen og ABA

I forbindelse med udgivelsen af min bog *Kulturdebat i 20'erne* (1976) kontaktede jeg Rudolf Broby Johansen, Kai Moltke og Carl Madsen for at bede dem hjælpe mig med nogle uklare personspørgsmål. Det førte til et besøg hos Carl Madsen i Lejre, hvorunder han i samtalens løb kom i tanker om en protokol eller kassebog for den såkaldte »Mondegruppe«, som han og Broby startede i 1928. Regnskabsbøgerne (for der viste sig at være to) blev hentet ned fra loftet, og i dem fandt vi bekræftelse af medlemskab og navne på en lang række af mellemkrigstidens socialistiske intellektuelle - Ebbe Neergaard, Harald Rue, Robert Mikkelsen, Edvard Heiberg, Hans Kirk, Arne Munch-Petersen, Torben Gregersen, Villars Lunn, Erik Ib Schmidt, Mogens Boserup, Ester Boserup, Henning Friis, Per Kirstein, Erik Nielsen og naturligvis Broby og Madsen samt en del flere. Mondegruppen havde ca. 24 medlemmer, og da den i juni 1932 blev sprængt i en partiafhængig og -uafhængig gruppe, kom mange nye navne til - alle kendte i 30'ernes socialistiske aktiviteter og debat.

Jeg besluttede med kassebøgerne som kilde og fast udgangspunkt at interviewe så mange af de nu aldrende medlemmer som muligt og kunne sommeren 1978 tegne et fyldigt billede af Mondegrup-

pens initiativer og aktiviteter gennem ca. 25 interview klippet sammen til tre store radiomontager. Senere fulgte endnu to udsendelser om Forsøgs-scenen (teater- og filmforevisningsvirksomhed) og gymnasiastbladet *Vi Gymnasiaster* - der begge var startet i Mondegrupperegion.

Mondegruppen var af Broby Johansen tænkt som en slags pendant til den norske Mot Dag-gruppe, der under Erling Falks ledelse havde arbejdet med stor politisk autoritet siden 1920'ernes begyndelse. Mondegruppens tidsskrift *Monde* var derimod en direkte aflægger af Henri Barbusses franske *Monde* og stod i de første par år i direkte forbindelse hermed.

Gruppen oprettede hurtigt eget forlag, teater og filmforening og startede studiekredse og foredragsrækker. Og efter et år erobrede formandsposten og flertallet i Studenteramfundets bestyrelse og derpå i Studenterrådet på Københavns Universitet. Studenteramfundet indmeldtes straks i Nordisk Clarté, som styredes af de norske og svenske Clartéforeninger i Oslo og Lund.

Det synes som om Thøger Thøgersen-ledelsen af DKP har været i god forståelse med Mondegruppen. Med Martin Nielsen, Arne Munch-Petersen og Aksel Larsen stilles der imidlertid krav om

gruppens indordning under partiet. Dette blev vejen til enden. I juni 1932 splittes *Monde* på dette spørgsmål. Kommunisterne i gruppen med Madssen, Kirk og Edvard Heiberg i spidsen tager over, mens Broby, Rue, Ester og Mogens Boserup med flere forlader gruppen og danner deres egne omkring tidsskrifterne *Frem*, *Information* og fra 1936 *Clarie*, som udgør alternativet til det DKP-dominerede *Kulturkampen*.

Dette er Mondegruppens historie i *meget* korte træk. Min lyst til at fordybe mig i dette stof var drevet af nysgerrigheden efter at sammenholde denne historie med den i 1970'erne gængse opfattelse af kulturradikalismen som mellemkrigstidens eneherkende oppositionelle kulturfaktor. Mit nu snart 20-årige arbejde med materialet har da også vist, at den er forkert. Den clartéistiske (uafhængig af de socialistiske partiblokke) opposition *var* faktisk stærkere og strækker sig fra midten af 20'erne til begyndelsen af 40'erne, kun (tilsyneladende) sat i skyggen af *Kulturkampen* og DKP's kampagne fra 1932 til 39.

Mit arbejde med Mondegruppen er således endt med at blive en fremdragelse og betydningsmæssig opnormering af clartélinjen i mellemkrigstidens politiske og kulturelle historie i Danmark.

Efter analysen af kassebogen og interviewfasen har det væsentligste af mit arbejde ligget på ABA. Her har jeg gennemgået alle de relevante tidsskrifter: Broby Johansens *Imorgen* (1925 og 1928), Hartvig Frischs *Clarté* (1926-27), Erling Falks *Mot Dag* og *Clarté* (1921 -32), svensk *Clarté* (1924-33), fransk *Clarté* (1921-28), Henri Bar-

busses franske *Monde* (1928-35), Broby Johansens og Mondegruppens *Monde* og *Plan* (1928-31), Edvard Heiberg og kommunisternes *Plan* (1932-35), Broby og Fremgruppens *Frem* (1932-35), samt hele rækken af 1930'ernes tidsskrifter. Hertil kommer aviserne *Arbejder-Bladet* og *Social-Demokraten*.

Med »eget« bord med rækker af bøger og tidsskrifter havde jeg i flere år min faste plads på læsesalen i lokalerne i Rejsbygade, flittigst benyttet i ferier og orlovsperioder, men også jævnlige på sene eftermiddage. Enkelte tidsskrifter (eller numre), som biblioteket måtte mangle, blev uden videre rekvireret fra Oslo og Stockholm.

ABA råder i dag over så godt som alle mellemkrigstidens kultur- og studentertidsskrifter. *Vi Gymnasiaster* (1929-40) og *Samfundet* (1926-28) er vist de eneste, der mangler. En stor del af disse tidsskrifter og blade fremtræder med en meget stor illustrationsgrad - tegninger, træsnit og fotomontager snarere end fotos. Det er det billedkunstneriske, der er fremherskende. Det gælder *Imorgen*, *Monde*, *Plan*, *Vi Gymnasiaster* og *Kulturkampen* i særdeleshed og *Clarté*, *Frem* og *Mot Dag* i mindre grad. Både det franske og danske *Monde* er så illustrerede, at de lejlighedsvis nærmer sig kategorien »kunsttidsskrifter«. Dette siger noget om det æstetiske eller kunst-formelles betydning i kulturdebatten. Flere kunstretninger var solidt politisk forankrede - oftest på kommunistpartiernes fløje. Surrealisterne var erklærede trotskister. I Danmark er den politiske fløjtilknytning ikke så fundamental. Alligevel var de kunstkyndige og kunstdiskuterende blandt de medlemmer, der trådte ud

»De kulturradikale« finder man også portrætteret i ABA 's billedsamling. Her ses fra venstre Poul Henningsen (PH), Svend Johansen og Otto Gelsted. (ABA)

af Mondegruppen efter opgøret med DKP i 1932 - Broby og Rue f.eks.

Mens tidsskrifterne stod på mit faste læsesalsbord, lå i kassevis af arkivmateriale på hylderne. Først og fremmest (dele af) Hartvig Frischs meget

omfattende arkiv. Alle med tilknytning til Mondegruppen, Mot Dag-gruppen og svensk og fransk Clarté havde jeg gået efter i registranten, og frem myldrede det med breve fra nær og fjern. Frischs brevarkiv har næsten fungeret som en art kommu-

nikationsnet for mit projekt. Herfra syntes alle tråde at udgå eller ende. Til Frisch skrev svenske og norske clartéister om problemer og initiativer, til ham skrev Broby om nye ideer og gamle modsætninger, og til ham skrev Hans Kirk om Studenter-samfundets og Mondegruppens interne forhold. Men også hans omhyggeligt bevarede taler og foredrag og håndskrevne noter fra debatten genopli-ver mange ophidsede møder i Studenter-samfundet.

I det lille Monde-arkiv (to kasser) findes det vigtigste kildemateriale: En kopi af kassebøgerne (originalen ligger på Det kgl. Bibi. i Carl Madsens arkiv), Mondegruppens forhandlingsprotokol og forskellige tryksager. I Brobys arkiv findes en del referater fra Mot Dags møder. Og endelig indeholder det nu overflyttede DKP-arkiv centralkomiteéns overvejelser over gruppens gøren og laden.

Disse arkiver, tidsskrifterne og mine interview (som også forefindes på ABA) har været hoved-materialet i mit arbejde.

Fire gange har jeg været udenlands på materia-

le- og kildeeftersøgning. Et brev fra ABA skabte adgang til Bibliothèque de Documentation Inter-nationale Contemporaine i Paris, hvor jeg tilbragte en måned under stor servicering. Ligeledes var en hilsen hjemmefra rigeligt til en hjertelig modta-gelse på New Yorks universitets bibliotek for ar-bejderstudier.

Illustrationer og fotos er næstsids-te hurdle (re-gistrene er den sidste), og jeg er ved at være igen-nem billedarkivets fotosamlinger, som er meget leveringsdygtige i *politiske* hoveder og overra-skende godt med, når det gælder de *kulturelle*.

Et projekt af den størrelse og med den kilde- og fagspredning, som der har været tale om i mit og Mondegruppens tilfælde, har krævet en del hjælp. Og der er så sandelig også blevet spurgt, søgt, grubiet og diskuteret mellem bibliotekets reoler og arkivskabene i årenes løb. Men hjælpen og eks-pertisen har altid været til stede. Vi har haft det godt på ABA, mit projekt og jeg.

Olav Harsløf

75 års internationalt ungdomsarbejde

Danmarks socialdemokratiske Ungdom (DsU) blev oprettet i 1920 efter splittelsen i Socialdemokratisk Ungdoms Forbund (SUF). DsU udviklede sig hurtigt til en aktiv og medlemsmæssigt stærk ungdomsbevægelse, der allerede fra 1920 søgte kontakt med socialdemokratiske ungdomsorganisationer i udlandet. Det lykkedes at etablere et samarbejde med disse organisationer, som i 1923 oprettede Socialistisk Ungdoms Internationale (SUI).

DsU spillede fra starten en fremtrædende rolle i SUI sammen med de svenske, tyske, østrigske og hollandske forbund. Efter 1933-34 med fascisternes magtovertagelse i Tyskland og Østrig blev denne indflydelse endnu større, og på SUI's kongres i København i 1935 blev H.C. Hansen valgt til Internationalens formand. Han sad som formand indtil 6. kongres i Liège i 1939. Hvad der er bevaret af SUI's arkiv, befinder sig i dag i Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis (IISG) i Amsterdam. Ungdomsinternationalen (IUSY) afleverede sit arkiv til IISG efter 2. verdenskrig.

I efterkrigstiden har DsU igen spillet en fremtrædende rolle i IUSY, og flere danske har haft fremtrædende poster som generalsekretærer eller præsidenter for IUSY, således Per Hækkerup, Jan Hækkerup og sidst Kirsten Jensen.

Alt dette burde have genspejlet sig i DsU's arkiver. Men det er beklageligt, at disse er ufuldstændige. Der er dog bevaret meget for de allerførste år i 1920'erne, men intet f.eks. fra H.C. Hansens formandsperiode.

Imidlertid har det været så heldigt, at ABA har fået materiale om SUI fra 4 personer, der i perioden var involveret i det internationale ungdomssamarbejde. Det drejer sig om Kjeld Degenkolv, Clara og Vilhelm Dupont fra DsU og Karl Kern fra det tyske socialdemokratiske ungdomsforbund i Tjekkosllovakiet. Alle 4 har afleveret vigtigt materiale, og det er derfor muligt at dokumentere SUI's arbejde i H.C. Hansens formandsperiode fra den 5. til den 6. kongres bredt.

Kjeld Degenkolv havde oven i købet næsten alle numre af SUI's tidsskrift Internationale Sozialistische Jugendkorrespondenz i disse år, først i den tyske udgave, fra 1937 den danske.

Men for efterkrigstiden mangler der igen meget materiale, ingen af de internationalt aktive danskere har tilsyneladende haft materiale at aflevere. Vi vil derfor gerne opfordre alle, der har materiale fra det internationale ungdomsarbejde, til at aflevere det til ABA, så arkivet kan blive så fyldigt som muligt.

Delegerede fra DsU, afdeling Lygten på Nørrebro til Socialistisk Ungdoms Internationales stævne i Wien 1929. Billedet er afleveret af Nina Andersen, der blev socialdemokratisk folketingsmedlem, og som ses i forreste række nummer tre fra venstre. (ABA)

Socialistisk Ungdoms Internationales kongres i København i 1935. I forreste række fra venstre ses Koos Vorrink, Adolpe Sturmthal, Klüwer, Hans Hedtoft og Ernst Christiansen. (ABA)

Jubilæumsskrifter 1993-1994

Den faglige arbejderbevægelse

Funktionærer

50 år for bedre vilkår : 1944-1994 / ansvarshavende redaktør: Leif Pedersbæk. - Kbh. : DFL, Danske Forsikringsfunktionærers Landsforening, 1994. - 36 s.

Grafiske arbejdere

Danske typografers organisations historie, 1894-1994. - 5bd.

Bd. 5 : Udgivet i anledning af 125 årsdagen for stiftelsen af Den typografiske Forening, 12.juni 1869/Poul Thomsen. - Kbh. : Den typografiske faggruppe i Grafisk Forbund, 1994.

Horsens Trykkerklub 1919-1994 / redaktion: Tage Falstrup, Flemming Fløe Pedersen, Jes D. Jørgensen. - Horsens Trykkerklub, 1994. - 32 s.

Thomsen, Poul: Typografer i bevægelse / kapitlet »Fagre ny grafiske verden« er skrevet af Bjarne Nielsen. - Kbh.: Den typografiske faggruppe i Grafisk Forbunds Kreds I, 1994.- 133 s.

(Udgivet i anledning af 125 årsdagen for stiftelsen af Den typografiske Forening, 12.6.1869).

Malere

Juhler Hansen, Sanne: Kulør på vejle gennem 100 år : om Vejle malersvende og deres fagforening 1894-1994

/ Sanne & John Juhler Hansen. - Malernes Fagforening, Vejle, 1994.- 71 s.

Metalarbejdere

75 år Metal 13 : fagforeningen for medie, elektronik, data og finmekanik : 1919-1994. - Kbh. : Dansk Metalarbejderforbunds afdeling 13 (Fagforeningen for elektronik og mekanik), 1994. - 23 s. (Metal 13, nr. 4 - august 1994).

Jubilæumsskrift 1919-1994. - Autobranchens Fagforening, Metal København afd. 14, 1994. - 36 s.

Kreth, Rasmus: Metalarbejderne i Aabenraa 1919-94 : Dansk Metalarbejderforbund, Aabenraa afdelings 75-års jubilæum 1994. - Dansk Metalarbejderforbund, Aabenraa, 1994.- 130 s.

Metal Nykøbing Sj. : 40/100 års jubilæum. - Dansk Metalarbejderforbund, Nykøbing Sjælland afdeling, 1994.-22 s.

(Udgivet i anledning af 100 året for foreningens stiftelse 1894 og 40 året for dens genstiftelse 1954).

Nærings- og nydelsesmiddelarbejdere

Dansk Slagteriarbejder Forbund-1914-1994-N.N.F. - N.N.F., Nykøbing Mors Afdeling, 1994. - 23 s.

Nøhr Mortensen, Morten: NNF 100 års jubilæum. - NNF-Silkeborg, 1994.-34 s.

(Udgivet i anledning af, at Slagteriarbejdernes Fagforening i Silkeborg har eksisteret i 100 år, dog under navnet NNF-Silkeborg siden sammenlægningen i 1985).

Offentligt ansatte

Eigaard, Søren: Husligt Arbejder Forbund i Odense gennem 60 år. - Forbundet af Offentligt Ansatte, Odense Afdeling, 1994.- 147 s.

Juhler Hansen, Sanne: I det offentlige tjeneste : om DKA og dens medlemmer i Svendborg, Nyborg, Ringe og på øerne gennem 60 år/ idé, research og bearbejdelse: Sanne og John Juhler Hansen; historisk indsamling og interviews: DKA-Historiegruppen. - FOA, DKA-Svendborg Afdeling, 1994. - 93 s.

Skolebetjente i Århus : Skolebetjentenes Klub 1944-1994 / redigeret af Louis Aabye m.fl. - Skolebetjentenes Klub, 1994.- 128 s.

Pædagogmedhjælpere

20 år - og næsten voksen / redaktion: Finn Olsen. - Kbh.: Pædagogisk Medhjælper Forbund, 1994. - 82 s.

Restaurations- og bryggeriarbejdere

Christiansen, Niels Finn: Den danske køkkenbrigade : det faglærte køkkenpersonales historie 1913-1990. - Kbh. : Restaurations- og Bryggeriarbejdernes Forbund, 1994.- 133 s.

De slukkede vores tørst - og gjorde livet lidt rødere : Bryggeriarbejdernes forbund, DBBMF 1898-1990 / Jørgen Assens m.fl. - Kbh.: Restaurations- og Bryggeriarbejdernes Forbund, 1993. - 203 s.

Specialarbejdere

75 år med SiD, Ramsø Afdeling. - SiD, Ramsø Afdeling, 1993. - 20 s.

Brandt, Palle: Arbejdsmænd i Nykøbing F. i 100 år: et kapitel af arbejderbevægelsens historie. - SiD Nykøbing F. afdeling, 1994. - 90 s.

Buch-Pedersen, Vagn: Fra arbejdsmand til specialarbejder : SiD Videbæk 1943-1993 : festskrift/udarbejdet og redigeret af Vagn Buch-Pedersen. - SiD Videbæk, 1993.- 70 s.

Fra Arbejdsmændenes Fagforening til Specialarbejderforbundet i Grenaa : 1894 - 8. januar - 1994 : et historisk tværsnit og 4 interviews / redigering og tekst John Granberg ; udgiver: SiD Grenaa afdeling. - Gjerrild : Indigo Kunstforlag, 1994. - 48 s.

Grelle, Henning: Klub F 109 på Novo : fabriksarbejdernes klub hos Novo Terapeutisk Laboratorium, klub F 109 gennem 50 år : 1944-1994. - Bagsværd : Klub F 109, 1994.-70 s.

Jensen, Niels: SiD, Ballerup Afdeling : 30.10.04 - 90 - 30.10.94 : arbejdsmændenes historie i Ballerup og omegn : brudstykker. - SiD, Ballerup Afdeling, 1994.-50 s.

Kozak Nielsen, Jørgen Erik: Specialarbejderforbundet i Danmark - Maribo afdeling : 100 år den 18. marts 1994 / tekst: Jørgen Erik Kozak Nielsen, Verner Hansen. - Specialarbejderforbundet i Danmark, Maribo Afdeling, 1994.-31 s.

Murersvendenes stiftelsesfest : 100 : fredag den 26. februar 1993. - Murerforbundet i Danmark, Afdeling 13, Kolding, 1993.-8 s.

Nielsen, Eva: Jubilæumsbog : Arbejdsmændenes Fagforening Næstved afdeling gennem 100 år: 1894-1994 / teksten er skrevet af Eva Nielsen og Jørgen F. Hansen. - SiD, Næstved afdeling, 1993. - 115 s.

Nørresundby : SiD Nørresundby fejrer 100 års jubilæum / redaktion: Claus Lundby. - SiD Nørresundby, 1994.-24 s.

Sohn, Ole: Gartner i 100 år. - Kbh. : SiD. Gartneres Landsklub, 1994. - 35 s. (Gartneren. 19. årgang, nr. 4).

Thomsen, Poul: Genfødt i kamp : 1919-1994. - Murer-svendenes Fagforening af 1919 for København og Omegn, 1994.-200 s.

Vanner, Kim: Pluksalat: grønne blade fra fagforeningens historie : Gartneres Fagforening Aalborg 1918-1993 / tekst og foto: Kim Vanner og John Korgaard. - SiD Aalborg afdeling G, 1993. - 20 s.

Teknikere

Teknisk Landsforbund 75 år. - Kbh. : Teknisk Landsforbund, 1994. -97 s. (Teknikeren : fagligt magasin. 6, 94).

Andre faglige sammenslutninger

Kloster Andersen, John: 85 år KKAF : Københavns Kommunal-Assistent Forening 1909-1994. - KKAF, 1994.- 19 s.

Den politiske arbejderbevægelse

Socialdemokratiet

Busk, Cilius: Socialdemokratiet i Ølstykke 75 aar. - Den socialdemokratiske vælgerforening i Ølstykke, 1994.-24 s.

Hansen, Erling: Socialdemokratisk forening i Grenaa gennem 100 år: 1893 - 10. september - 1993. - Socialdemokratiet i Grenaa, 1993. - 18 s.

Træk af arbejderbevægelsens historie i Assens 2 : 1894-1994: fra Svensson til Madsen. - Socialdemokratiet i Assens Kommune, 1994. - 32 s.

Marianne Bagge Hansen

Afleveringer til ABA i 1994

Utrykte afhandlinger

Bech Andersen, Jens: Bidrag til analyse af det arbejdsretlige systems funktionsmåde, belyst ved konflikten i Det Berlingske Hus / Jens Bech Andersen, Ole Jandrup. - Århus, 1979. - 2 bd. (255 blade). Speciale ved Institut for Statskundskab, Aarhus Universitet.

Becher, Thomas: ABA og Arbejdermuseet. - Kbh., 1994.- 17 s.

3.-semesteropgave ved Danmarks Biblioteksskole.

Berentzen, Anette: Socialdemokratiets EF-debat 1971-1972. - Odense, 1994. - 96 blade. Speciale i samtidshistorie ved Center for Historie, Odense Universitet.

Brandt Jensen, Birthe: SiD's holdning til fremmedarbejderne : med udgangspunkt i en redegørelse for fremmedarbejdernes erhvervsmæssige placering undersøges SiD's holdning til fremmed arbejdskraft og forbundets indflydelse på fremmedarbejderpolitikken i årene 1967-1973. - Odense, 1991. - 99 s. Speciale ved Historisk Institut, Odense Universitet.

De danske befæstningsarbejdere under den 2. verdenskrig / Katrine Berling m.fl. - Roskilde, 1994. - 187 s. + appendix.

Projekt i Historie, 2. Modul, Roskilde Universitetscenter.

Deforce, Veerle: Arbejdernes Fællesbageri og arbejderbevægelsen i Danmark 1886-1922 / Veerle Deforce & Charlotte Andersen. - Roskilde, 1994. - 46 blade.

Opgave på 2. modul Historie, Roskilde Universitetscenter.

Dullay, P. R.: Black consciousness in South Africa 1968-1978 : a critical assessment. - Kbh., 1990. - 150 blade.

Thesis for a Master of Arts Degree, University of Copenhagen.

Esgaard Christensen, Christian: Kampen om arbejdsmarkedspensionerne / Christian Esgaard Christensen & Charlotte Markussen. - Roskilde, 1994. - 172 s.

Speciale ved Roskilde Universitetscenter, Institut for Samfundsøkonomi og Planlægning.

Gesang, Hanne: Komintern mellem nationalisme og internationalisme. - Kbh., 1993. - 94 blade.

Hovedfagsopgave i Øststatskundskab, Københavns Universitet, Østeuropainstituttet.

Groth, Teit: HT konflikterne 1984 og 1990 / Teit Groth

Dansk Typograf Forbund på udflugt - muligvis til Sverige. Billedet er foræret Social-Demokratens personale i 1919 og fortjener at blive vist. (ABA)

& Adam Johansen. - Kbh., 1990. - 50, 37 blade.
Opgave ved Institut for Samfundsfag og Forvaltning,
Københavns Universitet.

Heimann Olsen, Peter: Socialdemokratisk sikkerheds-
politik : en identifikation og analyse af fælles syns-
punkter og positioner i de vesteuropæiske socialdemo-
36

kratiske partiers sikkerhedspolitik. - Kbh., 1990. - 2 bd. (I
19, 24 blade).
Speciale ved Institut for Samfundsfag og Forvaltning,
Københavns Universitet.

Helge, Nynne: Arbejderliv og folkekirke : en undersø-
gelse af religionens plads i københavnske arbejderfa-

miliers kultur og livsform 1870 til 1950 - med særlig vægt på perioden før 1920. - Kbh., 1994. - IV, 349 s. Licentiaatafhandling ved Institut for Systematisk Teologi, Københavns Universitet.

Hvad med kultiveringen? : en indplacering af PH i det danske demokratiseringsprojekt / Charlotte Stenberg m.fl. - Roskilde, 1993. - 93 blade. Opgave i Historie, Modul 2 ved Institut for Historie og Samfundsforhold, Roskilde Universitetscenter.

Jacobsen, Jørgen: En undersøgelse af nogle forskellige arbejderfamilier i Kgs. Lyngby omkring 1900. - Kbh., 1993.-91 blade. Speciale ved Historisk Institut, Københavns Universitet.

Jacobsen, Tina: Kvindelige Hitler-flygtninge i Danmark 1933-1945. - Roskilde, 1994. - 2 bd. (V, 104 blade). Speciale ved Roskilde Universitetscenter, Institut for Historie og Samfundsforhold.

Jakobsen, Uffe: Teori, strategi, konjunktur: en analyse af Karl Kautskys politisk-teoretiske udvikling med særligt henblik på forklaring af ændringer. - Kbh., 1994.-iv, 665 s. Ph.d.-afhandling ved Københavns Universitet, Institut for Statskundskab.

Kjeldsen, Michael: »Gå-tidlig-hjem«-strejkerne juni 1944 : om optakten til den københavnske folkestrejke : en studie i strejkebevægelsens struktur og organisering. - Kbh., 1993. - 177 s. Speciale ved Institut for Historie, Københavns Universitet.

Knudsen, Knud: Danske arbejdere i kamp! : arbejdskampens historie i Danmark i mellemkrigstiden. - Aal-

borg, 1993.-3 bd. (521, 5 s.). Utrykt afhandling.

Ledvonova, Helene: Det kapitalistiske arbejdsbegreb : arbejdsbegrebets udvikling i Englands historie / Helene Ledvonova, Michelle Beldner. - Roskilde, 1993. -81 blade. Opgave i Historie, 1. Modul ved Institut for Historie og Samfundsforhold, Roskilde Universitetscenter.

Lidang, Bente: Stemmeretsbevægelsen i England 1865-1914, med særlig henblik på arbejderklassekvinders deltagelse. - Kbh., 1980. - 2 bd. (iii, 126,51 blade). Speciale i engelsk, Københavns Universitet.

Lidegaard, Martin: Fra bevægelse til virksomhed : brugsforeningsbevægelsen 1955-1965. - Roskilde, 1993.-129 s. Opgave ved historieuddannelsens 3. modul, Roskilde Universitetscenter.

Långvik, Johanna: Spanska barnflyktingar i Danmark : 1937-1938.-Lund, 1993.-49 s. Uppsats på HIS 103, Delkurs 3 vid Historiska institutionen, Lunds universitet.

Petersen, Klaus: Socialdemokratiet på grænsen : en undersøgelse af hvordan det nationale spørgsmål blev håndteret hos Socialdemokratiet i Tønder 1920-1937. - Kbh., 1994.-20, 12 s. Afsløsningsopgave i historie ved Københavns Universitet.

Post, Inge Marott: Helsingørs politiske historie 1830-1900 med hovedvægt på arbejderbevægelsens gennembrud. - Kbh., 1992. - 2 bd. (102, iv, 47 blade). Speciale ved Institut for Historie, Københavns Universitet.

Press, Jayne: Maskinfabrikken Eickhoff 1880-1920. - Kbh., 1990.- 103 blade.
Speciale ved Institut for Historie, Københavns Universitet.

Racehygiejne : af omsorg for slægten / Adam Hvidt m.fl. - Roskilde, 1994.- 169 s. 4. semester-opgave på Hum. Bas., Roskilde Universitetscenter.

Roulund, Peter: Socialdemokratiet og europæisk integration 1970-1992 : en beskrivelse og analyse af udviklingen i det danske socialdemokrati's holdninger til europæisk integration med henblik på at forklare hvilke faktorer der i særlig grad har bevirket det holdningsskift, der i december 1992 [i.e. 1991] har ført til partiets accept af traktaterne om økonomisk-monetær og politisk union. - Århus, 1992. - 2 bd. (125 blade). Specialeopgave ved Institut for Statskundskab, Aarhus Universitet.

Schultz, Annette Østergaard: Arbejderens pris : kampen om sammenholdet 1884-1920. - Århus, 1992. - 2 bd. (374 s.).
Besvarelse af prisopgave udskrevet af Det Humanistiske Fakultet, Aarhus Universitet.

Thorsager, Gerda: Kvindernes kamp for ligeløn : med W.S. Shamban som eksempel. - Kbh., 1992. -103 blade.
Speciale ved Sociologisk Institut, Københavns Universitet.

Marianne Bagge Hansen

Arkivafleveringer

Faglige organisationer

Bryggergruppen: tilvækst Bødkerforbundet: svendebrev
Dansk Kommunalarbejderforbund: journalsager Dansk Metalarbejderforbund, afdeling 4: protokoller Dansk Metalarbejderforbund, Nykøbing Sjælland afdeling: forhandlingsprotokoller Dansk Plejerforening: forhandlingsprotokoller, korrespondance
Gartnernes Landsklub: forhandlingsprotokoller, korrespondance
HK-Holmen: forhandlingsprotokoller Husligt Arbejder Forbund: journalsager Jyllands Stenhuggere: forhandlingsprotokoller Klub F. 109, Novo: forhandlingsprotokoller, cirkulærer og regnskaber
Klubber på Trifolium: love og regnskaber
LO: tilvækst
Murerforbundet i Danmark: forhandlingsprotokoller, cirkulærer
Olie-, Sæbe- og Farveindustriarbejdernes Fagforening: protokoller
SID Maribo og foreninger fra omegnen: forhandlings- og regnskabsprotokoller
Snedker- og Tømrerforbundet, Fredensborg afdeling: forhandlingsprotokol, medlemsbog, regnskabsbog

Politiske organisationer

Danmarks Socialistiske Parti: referater, korrespondance
DKP: diverse arkivalier
DSU: tilvækst
DSU-Nordsjælland: forhandlingsprotokoller
Socialdemokratiet: tilvækst Socialdemokratiet i Glostrup: tilvækst Socialdemokratiet, Hvidovre kredsen: forhandlingsprotokol

Socialdemokratiet i Slagslunde/Ganløse: forhandlingsprotokoller, korrespondance
Socialdemokratiet i Stenløse: forhandlingsprotokoller, korrespondance
Socialdemokratiet 16. kreds: arkivalier
Socialdemokrater mod Atomvåben: arkivalier

Personarkiver

Ole Espersen: korrespondance m.m.
Martin Kaalund-Jørgensen: breve
Georg Poulsen: tilvækst
Erik B. Schmidt: korrespondance
Ebba Strange: materiale vedr. Christiania
L.D. Trotskij: breve

Andre arkiver

Arbejdernes Idrætsklub af 1895: arkivalier
Bornholmeren. A-pressen på Bornholm: forhandlingsprotokoller, regnskaber, korrespondance
DUI-Leg og Virke: tilvækst
Elevforeningen »Glade minder«: forhandlingsprotokol
Den gensidige kvindelige Hjelpeforening: arkivalier
Hjelpekassen af 6. december 1914: arkivalier
Komiteen Salvador Allende: arkivalier
Ny dag. A-pressen i Nakskov: forhandlingsprotokoller, korrespondance, regnskaber m.m.
Samarbejdskomiteen for Fred og Sikkerhed: referater, korrespondance, kampagnemateriale m.m.

Erindringer, bl. a.

Erindring om at være skotøjsarbejder
Gartnererelev I. Jensens dagbøger fra Birkendegårds have

Anette Eklund Hansen

Billedafleveringer

Flere album med billeder fra bl.a. statsungdomslejr, Folkestrejken 1944, Besættelsen, sabotage. Afl. af arkivar Poul Thomsen.

2 billeder fra Dansk Arbejdsmands Forbund. Afl. af Dagmar Andreassen.

Plakaten fra Folketingsvalget i 1924 blev hjembragt fra den nordiske biblioteks- og arkivkonference afholdt i Arbetarrörelsens Arkiv och Bibliotek i Stockholm i 1994, der så også på denne måde blev givtig. (ABA)

17 billeder fra Murerforbundet. Afl. af Murerforbundet. 4 billeder fra malerne på Orlogsvæftet. Fhv. mølleriarbejder Marius Johansens album med ca. 50 billeder. Afl. af forbundsformand Ole Lundstrøm, NNF. Diverse forbundsbilleder. Afl. af Murerforbundet. Undervisningsdias fra 1950'erne og 60'erne. Afl. af SiD. Portrætter. Afl. af Elly Klemvig, Glostrup. 5 billeder fra hhv. HK og Smedeforbundet. Afl. af Benthe Muller, Østerbrogade, København. 66 portrætter og gruppefotos. Afl. af fotograf Harry Nielsen, LO-Bladet. 3 ark dias med interiør/eksteriør på AB A. Afl. af fotograf Harry Nielsen, LO-Bladet. 2 album med billeder fra solidaritetsdemonstration og -fest/Chile. Afl. af Komiteen Salvador Allende. Billedsamling på 6 album om sikkerhed på arbejds-

pladsen/havnearbejdere. Afl. af Arbejdermuseet. 4 socialdemokratiske kvindeudvalgsbilleder. Giver: Bodil Wilhelmsen, Roskilde. Afl. af Socialdemokratiet. Billede af personalet på Roskilde Maskinfabrik 1938. Afl. af Kathe Michelsen, Roskilde Lokalhistoriske Arkiv, Roskilde Bibliotek. Billede af boligforhold. Afl. af Hagbarth Petersen, Brønshøj. Album med illustrationer ang. Grundloven 1915. Afl. af Leif Lauridsen, forbundssekretær i Grafisk Forbund. Ny Dags billedarkiv samt redaktionen i Nykøbing F.

Karen Kræmer

Vi takker i øvrigt alle personer, organisationer og forlag, der har overdraget institutionen bøger, tidsskrifter, film, plakater, videoer, pjecer, faner m.m.

Medarbejdernes aktiviteter

Publikationer/artikler

Ole Arent m.fl.

Vi præsenterer ABA. - i: ABA årsskrift 1993. - S. 6-24.

De internationale fagsekretariaters tidsskrifter : AB As bestand. - i: Internasjonale fag sekretariater : nordisk felleskatalog over historisk kildemateriale fra de internasjonale fagsekretariater / red.: Lill-Ann Jensen. - Oslo : Arbeiderbevegelsens Arkiv og Bibliotek, 1994. - 156 s.

Gerd Callesen

Den sidste landsfader? - København: ABA, 1994. - 63 s.

Landsfaderen. - i: Det Fri Aktuelt, 16. februar 1994. -S. 15.

»De økonomiske modsætninger bag virvaret« : historiens nødvendighed for aktuel journalistik : om Nina Bang. - i: Clios døtre gennem hundrede år: i anledning af Anna Hudes disputats 1893 / red.: Marianne Alenius (et al.). - København : Museum Tusculanum, 1994. -S. 165-181.

International Association of Labour History Institutions. - i: ABA årsskrift 1993. - S. 33-34.

Engels' Korrespondenz mit dänischen Sozialisten (1885-1893). -i: Beiträge zur Marx-Engels-Forschung : Neue Folge, 1994. - S. 134-143.

Anmeldelser. - i: Arbejderhistorie, nr. 42 og 43.

Anette Eklund Hansen

I Nina Bangs fodspor : om 16 socialdemokratiske ministre. - København, 1994. - 15 s.

De faglige kvinders kamp for ligeløn 1945-1973. - i: ABA årsskrift 1993. - S. 25-32.

Kvinder i arbejderbevægelsen. - i: Når baner brydes : et pilotprojekt om 1920'erne til Dansk Kvindebiografisk Leksikon / red.: Adda Hilden og Jytte Larsen. -Århus : Statsbiblioteket, 1994. - S. 84-93.

Dorte Ellesøe Hansen

De internationale fagsekretariaters udgivelser : ABAs bestand. - i: Internasjonale fagsekretariater : nordisk felleskatalog over historisk kildemateriale fra de internasjonale fagsekretariater / red.: Lill-Ann Jensen.-Oslo : Arbeiderbevegelsens Arkiv og Bibliotek, 1994. - 156 s.

Henning Grelle

Klub F 109 på Novo : Fabrikarbejdernes klub hos Novo Terapeutisk Laboratorium, klub F 109 gennem 50 år : 1944-1994. - Bagsværd : Klub F 109, 1994. - 70 s.

Kære Thorvald : tale ved åbningen af udstillingen »Stauning eller kaos«. - i: ABAårsskrift 1993. - S. 37-38.

Karen Kræmer

ABA's billeder i elektronisk katalog - i: AB A årsskrift 1993.-S. 35.

Hannah Linden

Tidsskrifter/årboeger 1993. - i: Arbejderhistorie, nr. 42. - S. 120-126.

Tidsskrifter/årboeger 1993/94. - i: Arbejderhistorie, nr. 43.-S. 103-107.

Hans Uwe Petersen

Anmeldelser. - i: Arbejderhistorie, nr. 42.

Foredrag/undervisning

Tale ved åbningen af udstillingen »Stauning eller kaos«, Arbejdermuseet 18. februar (Henning Grelle).

Gæstelærer og medarrangør af seminaret »Politisk kultur. Det danske demokrati i sammenlignende perspektiv«, RUC forårs- og efterårssemester med følgende foredrag:

- Dansk Flygtningepolitik i 1930'erne, 28. april.
 - Den tyske kommunistiske gruppes hjælpeløse antifascisme, 27. okt.
 - Peter Weiss' »Modstandens æstetik«, 27. okt.
 - Organisation og ideologi - opgøret med DKP, 10. nov.
- Indledning og præsentation af filmene »1. maj«, »DKP's landspartikonference 1938« og »Nordisk ungdomsstævne 1938«, 24. nov. (Hans Uwe Petersen).

Strategi og demokrati i Socialdemokratiet i mellemkrigstiden. Seminar, SFAH 4. marts (Gerd Callesen).

Th. Stauning - myte og tradition, RUC 9. marts (Gerd Callesen).

ABA og brugerne. Konference om arkiverne og brugerne, Rigsarkivet 10. april (Henning Grelle).

ABA og arbejderhistorie, Bogcafeens Venner 20. april (Gerd Callesen).

Den første socialdemokratiske regering, 70 år. Indlæg på Socialdemokratiets stævne, Odense 23. april (Henning Grelle).

Prolog om Oskar Hansen. Oskar Hansen sang- og viseaften, Kolding Teatersal 26. april (Henning Grelle).

Oplæg på netværksseminar om kvindeforskning 29.-30. aug. (Anette Eklund Hansen).

Arbejderbevægelsen og solhvervsfesten. Arbejdermuseets venners solhvervsfest, Arbejdermuseet 29. nov. (Henning Grelle).

Konferencer, seminarer og møder

Fjernlån i Norden. Konference, København 10. marts (Dorte Ellesøe Hansen).

Møde i Coordination Committee for IALHI, Gent 23. april (Gerd Callesen).

Konference for arbejderbevægelsens biblioteker og arkiver i Norden, Stockholm 16.-19. maj (Henning Grelle, Dorte Ellesøe Hansen, Anette Eklund Hansen).

Nordisk Videnskabeligt Bibliotekarforbunds Rundbordskonference om accession, Lyngby 25.-26 maj (Marianne Bagge Hansen).

Brugergrænseflader. Kursus på Danmarks Biblioteksskole, København 29. maj (Gitte Lunde Johansen).

IALHI-årsmøde, Manchester 14.-18. sept. (Henning Grelle, Gerd Callesen).

Seminar om Efter-Eksil (Hitler-flygtninge i Norden), København 17.-18. sept. (Hans Uwe Petersen).

Informationscentret - den professionelle arbejdsplads. Internatmøde i Bibliotekarforbundets Privatgruppe, Middelfart 27.-28. sept. (Gitte Lunde Johansen).

Det administrative bibliotek. Møde om Info 2000-rapporten, København 1. nov. (Gitte Lunde Johansen).

MikroMARC introduktions- og videnskursus, København 8.-9. nov. (Ole Arent, Marianne Bagge Hansen, Dorte Ellesøe Hansen, Gitte Lunde Johansen).

Arkivseminar vedr. EDB på Rigsarkivet, København 23. nov. (Hannah Linden, Hans Uwe Petersen).

Seminar om Livet i landflygtighed og politisk eksil (Hitler-flygtninge i Norden), København 25.-27. nov. (Hans Uwe Petersen).

Orienteringsmøde om Internet, København 30. nov. (Dorte Ellesøe Hansen).

Redaktions-, konsulent- og for- eningsarbejde, udvalg

Medlem af redaktionen for Arbejderhistorie : meddelelser om forskning i arbejderbevægelsens historie (Gerd Callesen).

Korresponderende redaktør til Socialismo Storia/Socialism history : Annali della Fondazione Giacomo Brodolini e delle Fondazione di Studi Storici Filippo Turati, Milano (Gerd Callesen).

Korresponderende redaktør til A Nemzetközi Munkásmozgalom Történetéből : Évkönyv, Budapest (Gerd Callesen).

Medlem af Wissenschaftlicher Beirat der Internationalen Marx-Engels-Stiftung (IMES), Amsterdam (Gerd Callesen).

Medlem af Coordination Committee i International Association of Labour History Institutions (Gerd Callesen).

Medlem af Arbejdermuseets bestyrelse (Henning Grelle).

Medlem af Oskar Hansen-komiteen (Henning Grelle).

Medlem af redaktionen for Årbog for arbejderbevægelsens historie (Anette Eklund Hansen).

Medlem af bestyrelsen i Selskab til forskning i arbejderbevægelsens historie (Anette Eklund Hansen).

Medlem af Kulturministeriets privatarkivudvalg (Anette Eklund Hansen).

Medlem af styringsgruppe for udarbejdelse af Dansk Kvindebiografisk Leksikon (Anette Eklund Hansen).

Censor ved historie på universiteterne (Anette Eklund Hansen).

Medlem af Arbejdsgruppen for planlægning af Nordisk arbejdslivskonference (Anette Eklund Hansen).

Medlem af bestyrelsen for Center for studier i Arbejds-

liv (Anette Eklund Hansen).

Medlem af styringsgruppen for det internordiske forskningsprojekt »Hitler-flygtninge i Norden« (Hans Uwe Petersen).

Medlem af EDB-arbejdsgruppen under Rigsarkivets Privatarxivudvalg (Hans Uwe Petersen).

Gerd Callesen

Indholdsfortegnelse for Årsskrift 1-9, 1984-1993

Artikler

- Henrik A. Bengtsen:* Bjergene skælvede - og fødte en mus. Træk fra Den socialdemokratiske Arbejderskoles førsteår, 1986 s. 30-37
- Gerd Callesen:* Mellem klassesolidaritet og politisk kritik: Social-Demokraten og mordene i Chicago 1886-87, 1985 s. 15-21
- Gerd Callesen:* »Et nyt og godt våben«. Socialdemokratiets forlagspolitik i forrige århundrede, 1988 s. 8-15
- Gerd Callesen:* Arbejderkultur mod nazisme, 1992 s. 37-41
- Eva Christiansen:* Ernst Christiansens private arkiv, 1985 s. 22-25
- Niels Finn Christiansen:* Jubilæumsskrifter i gamle og nye gevandter, 1987 s. 8-14
- Niels Finn Christiansen:* Arkivstøv og guldstøv, 1992 s. 19-23
- Anette Eklund Hansen:* Skibstømrerstrejken i 1875 - en fælles sag for den københavnske arbejderbevægelse, 1986 s. 25-29
- Anette Eklund Hansen:* Ligeløn er også en mandesag, 1988 s. 26-32
- Anette Eklund Hansen:* De usynlige kvinders biografier, 1992 s. 13-18
- Anette Eklund Hansen:* De faglige kvinders kamp for ligeløn 1945-1973, 1993 s. 25-32
- Jens Engberg:* Pio i forhør, 1992 s. 7-12
- Henning Grelle:* Et manuskript der aldrig kom på bogreolen, 1984 s. 20-22
- Henning Grelle:* C.N. Hauge og historien om en ministermødeprotokol, 1985 s. 26-33
- Henning Grelle:* Mysteriet om den røde fane, 1986 s. 16-24
- Henning Grelle:* Unge Jensen, 1987 s. 15-21
- Henning Grelle:* Stærke smede, 1988 s. 16-21
- Max Harvøe:* Provokation, 1985 s. 3-5
- Karen Jansson:* Ravnene - i den danske politiske satiriske presse, 1987 s. 22-26
- Povl Jensen:* Povl Jensen - en af de ukendte helte, 1988 s. 33-36
- Kjeld Olesen:* Jens Otto Krag's efterladte papirer, 1991 s. 9-12
- Erik Pio:* Den amerikanske Pio er også dansker, 1986 s. 14-15
- Louis Pio:* Karl Marx, 1989-90 s. 14-17
- Børge Schmidt:* Peter Holm - dansk pioner?, 1986 s. 9-11
- Erik Strange Petersen:* Socialdemokratiets gennembrudsvalg 1884, 1984 s. 8-16
- Tove Svendsen:* »Proletarer i alle lande, foren jer«. Det kommunistiske manifest i Danmark gennem 100 år, 1984 s. 17-19
- Anne-Lise Walsted:* Socialdemokratiets Aarhundrede - en god idé, 1989-90 s. 21-28

Artikler om/fra det daglige arbejde

Ole Arent: Fagblade bliver hurtigt sjældne, 1984 s. 26-28

Ole Arent: Mange bække små... Lokalpressen som kil-

de, 1987 s. 32-33

Ole Arent: Danske fagblade i ABA, 1991 s. 34-35
Per Askbo: Arkivet der vokser dag for dag, 1991 s. 16-19
Marianne Bagge Hansen: Camouflerede illegale tryk, 1988 s. 37-38

Gerd Callesen: Social-Demokratens abonnenter 1875-1877. Et lokalthistorisk grundmateriale, 1984 s. 6-7

Gerd Callesen: En veteran vender hjem, 1986 s. 12-13

Gerd Callesen: Arbejderbevægelsens fortid i Østeuropa, 1992 s. 24-27

Gerd Callesen: Fortsat udgivelse af Marx' og Engels' værker, 1991 s. 31-33

Gerd Callesen: 1ALH1. 24. årskonference 1993, 1993 s. 33-34

Dorte Ellesøe Hansen: »Stauning eller Kaos« og ABA's plakatsamling, 1987 s. 39-41
Anette Eklund Hansen: Arbejdererindringer på ABA, 1987 s. 27-31
Anette Eklund Hansen: 28. ITH-konference i Linz 1992, 1992 s. 42-44

Henning Grelle/Hannah Linden: Foreningshistorien blomstrer. Socialdemokratiske jubilæumsskrifter i AB A 1983/84, 1984 s. 29-31

Henning Grelle: K.B. Andersen, 1914-1984, 1984 s. 31-32

Henning Grelle: Tale ved åbningen af udstillingen »Stauning eller kaos«, 1993 s. 37-38
Karen Jensen: Nyt om arbejderen i fotografiet, 1984 s. 23-26

Jens Erik Kofoed Pedersen: Dedikationer fra Staunings bogskab, 1986 s. 6-8

Karen Kræmer: Sig det med billeder, 1988 s. 22-25

Karen Kræmer: Billeder fra Sovjetunionen, 1989-90 s. 18-20

Karen Kræmer: Land og Folks billedsamling i ABA, 1992 s. 34-36

Karen Kræmer: ABA's billeder i elektronisk katalog, 1993 s. 35

Børge Pedersen: ABA's 75 års jubilæum, 1984 s. 4-5

Børge Pedersen: »Den levendes døde tale lærte mig mindre end den dødes levende tale«, 1984 s. 33
Karen Pedersen: Hvorfor gik slagterne med bowler-hat? 1991 s. 13-15

Hans Uwe Petersen: DKP's arkiv i ABA, 1989-90 s. 8-13

Hans Uwe Petersen: EDB i arkivafdelingen, 1991 s. 20-24

Hans Uwe Petersen: Danmarks Røde Hjælp - i Kominterns arkiv, 1992 s. 28-33

Bent Rønne: De socialistiske ungdomsforbunds arkiver på ABA, 1991 s. 25-30
Vi præsenterer ABA, 1993 s. 6-24

Beretninger og afleveringer

Trykte og utrykte afleveringer til ABA, 1984 s. 34-36; 1985 s. 38-41; 1986 s. 41-45; 1987 s. 42-44; 1988 s. 43-46; 1989-90 s. 36-42; 1991 s. 39-42; 1992 s. 48-52; 1993 s. 42-44

Virksomheden, 1985 s. 6-7; 1986 s. 3-5; 1987 s. 3-7; 1988 s. 3-7; 1989-90 s. 3-7; 1991 s. 3-8; 1992 s. 3-6; 1993 s. 3-5

Bibliografier

Marianne Bagge Hansen: Jubilæumsskrifter 1988-1990, 1989-90 s. 29-33; 1991 s. 36-38; 1992 s. 45-47; 1993 s. 39-41

Hannah Linden: Bibliografi over dansksproget litteratur om den spanske borgerkrig, 1985 s. 8-12
Hannah Linden: Jubilæumsskrifter 1984-1985, 1985 s. 34-37; 1985-1986, 1986 s. 38-40; 1987 s. 36-38; 1988 s. 38-41

Hannah Linden og Karen Pedersen: Skjulte bibliografier I og 2, 1987 s. 34-36, 1988 s. 41-43

Andet

Anette Eklund Hansen: Indsamling af arkivmateriale, 1989-90 s. 34-35

Willy Markvad: Arbejderbevægelsens Udstillingsudvalg, 1984 s. 38; 1985 s. 42-43

Børge Petersen: Arbejdererindringer. Erfaringer fra en »studiekreds«, 1985 s. 13-14

Annoncer, 1985 s. 44-48; 1986 s. 47-48; 1987 s. 47-48; 1991 s. 47-48

Arbejdermuseet, 1984 s. 39

Danske fagblade i ABA. Katalog med registre, 1989-90 s. 48

Medarbejdernes aktiviteter, 1986 s. 46-47; 1987 s. 45-46; 1988 s. 47-48; 1989-90 s. 43-47; 1991 s. 43-46; 1992 s. 53-55; 1993 s. 45-48

Pas på de gamle pjecer

Et råd til min store dreng

Engang når jeg er borte og *min* tid er forbi, så får du mine bøger, som du vil kigge i, reoler og reoler i alle stuer rundt, et lidet bjerg af bøger i rækker og i bundt. Pas på de gamle pjecer, pas særligt godt på dem, måske de ligner laser, der stikker frynset frem, og måske du vil mene, at de har lidet værd, men disse gamle pjecer, dem har jeg særligt kær.

Jeg ved, at mange af dem ser mærkelige ud:

En ung mand svinger fakkelt, måske en brandrød klud •
naive ja og kluntede i tegning og i streg,
alligevel, min store dreng, din Gamle råder dig:
Pas på de gamle pjecer, tag dem med nænsom hånd,
selv dem, der bare samles af grimme gummibånd,
papiret er i laser og gulnet og beskidt,
for jeg har kigget i dem, så hver af dem blev slidt.

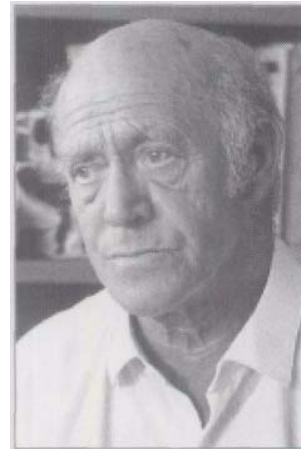
Ryd op i mine bøger, smid væk, min dreng, rens ud,
skab plads til alt det nye, der bringer *dig* et bud, i mine
grå reoler er der så manganen bog, som du vel nok vil
synes er sur og gammelklog. Pas på de gamle pjecer,
alligevel, min dreng, og kast dem ikke bare bort, ja bare
bort i flæng, mig gav de store drømme, hvem ved om
ikke du kan finde et par gløder, som glimter der endnu.

Oscar Hansen (1947)

Tillykke Oskar

100 år 1895-23.

juli-1995

En bibliografi over Oskar Hansens værker er under udarbejdelse. Den vil blive udgivet som nr. 9 i ABAs bibliografiske serie og kan købes ved henvendelse til ABA.

